

קונטרס

עצות טובות

יגלה עצות נוראות ונפלאות לאדם, איך
לעבור את זה העולם בשלום, ויזכה לחזור
אליו יתברך בלב זך ונקי פנים.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון

בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובכ"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מִי שְׂזוּכָה לְהִיּוֹת מְקַרְבֵּן
אֶל רַבְּנֵי ז"ל, יֵשׁ לוֹ יַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עַל כָּל
פְּרָט וּפְרָט בַּחַיִּים, כִּי יַעֲשׂוּתָיו הֵן יַעֲשׂוֹת
מֵעֲלָמָא דְאֵתִי; אֲשֶׁרֵי מִי שְׂמַקְבֵּל אֶת יַעֲשׂוֹת
רַבְּנֵי ז"ל לְשֵׁהֵן (יְרַמְיָה ב, כא) "כֹּלֵה זֶרַע אֲמַת" !

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשח)

קונטרס

עצות טובות

אמונה

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לַדַּעַת, כִּי הָעֶקֶר בְּזֶה
הָעוֹלָם הוּא הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי
אֲפָנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְזָכוֹת לְהַגִּיעַ לְאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר (שיחות-הַר"ן, סימן לג):
אֶצֶל הָעוֹלָם אֱמוּנָה הוּא דְבַר קָטָן, וְאֶצֶל הוּא דְבַר
גָּדוֹל מְאֹד; כִּי הָעֶקֶר אֱמוּנָה, כִּי מִי שֵׁישׁ לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ
יִתְבַרֵּךְ, כָּל חַיָּו אַחֲרָיִם לְגַמְרֵי (שם, סימן לב), כִּי מְרַגֵּשׁ
נַעַם אַחֵר; כִּי כְּשֶׁאָדָם חֵי עִמּוֹ יִתְבַרֵּךְ, הוֹלֵךְ עִמּוֹ
יִתְבַרֵּךְ, מִסְתַּכֵּל עָלָיו יִתְבַרֵּךְ, כָּל חַיָּו הוֹלְכִים בְּאֶפֶן
אֲחֵר לְגַמְרֵי. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סימן ז'),
שֶׁעֶקֶר הַגְּלוּת שֶׁבְּנֵי-אָדָם סוֹבְלִים, זֶהוּ רַק מִחֲמַת חֶסְרוֹן
אֱמוּנָה. כִּי אִם הִיְתָה לָנוּ אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַרֵּךְ,

שֶׁהוּא יִתְבַרֵךְ נִמְצָא פֶּה אֶתְנוּ, מִזְמַן הָיִינוּ נִגְאָלִים; כִּי
 מֵהִי גְלוּת? הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר וְכִסּוּי הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.
 הֲלֹא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחִיָּה וּמְהַיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל
 הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר זֶה אֱלֻקוֹת,
 וּבְלִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין זֶה נִקְרָא חַיִּים כָּלֵל, כִּי מֵה
 שְׁוֵה לְחַיּוֹת בְּלִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא! וּבִקְאֻמַּת אַחַר
 יָשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי, יְכוּלִים לְהִבִּין, אֲשֶׁר הוּא יִתְבַרֵךְ
 נִמְצָא בְּכָל פֶּרֶט וּפְרֵט מִפְּרֵטֵי הָעוֹלָם, אֵךְ בְּנֵי-אָדָם
 אֵינָם תּוֹפְסִים אֶת זֹאת, וְחוֹשְׁבִים כְּאִלוֹ הוּא יִתְבַרֵךְ
 נִחְבָּא בְּאִיזָה מְקוֹם וְנַעֲלָם, אֲזִי מִמִּילָא סוּבְלִים סְבַל
 גְּדוּל מְאֹד. וְכָל אֶחָד כְּפִי מַעוּט אֲמוּנָתוֹ בְּבוֹרָא יִתְבַרֵךְ
 שְׁמוֹ, כֶּף הוּא סוּבַל אֶת הַסְּבַל, אֲבָל בְּרַגַע שְׁאָדָם מְכַנִּיס
 עֲצָמוֹ בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ, חַיָּו אַחֲרִים לְגַמְרִי,
 וְנִגְאָל גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה. רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֲמוּנָה,
 סִימָן א'): צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בְּהֵשֶׁם יִתְבַרֵךְ בְּדֶרֶךְ אֲמוּנָה וְלֹא
 בְּדֶרֶךְ מוֹפֵת; הֵינּוּ תָמִיד לְזִכֹּר שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מְחִיָּה וּמְקַיֵּם וּמְהַיָּה אוֹתְנוּ, וְאִם נְכַנִּיס בְּעֲצָמָנוּ אֲמוּנָה
 זוֹ, נַחְיָה חַיִּים אַחֲרִים לְגַמְרִי. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (שָׁם, סִימָן
 ג'): בְּרֵאוּתְךָ שְׁנוּי מַעֲשֵׂה, אֵל תֹּאמֶר מְקַרָּה הוּא, אֲלֹא
 תֵאֱמִין כִּי זוֹ הַשְּׁגַחַת הַשֵּׁם יִתְבַרֵךְ; כִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְּׁגַחַה פְּרֵטִי פְּרֵטִית. וְכִמוֹ
 שְׁאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (חֵלֶץ ז'): אֵין אָדָם נוֹקֵף
 אֲצַבְעוֹ מִלְמַטָּה אֲלֹא אִם-כֵּן מְכַרִּיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה;

אדם אינו מקבל מכה קטנה באצבעו הקטנה, אלא אם הכריזו על כך למעלה; עד כדי כך השגחתו יתברך. וכשאדם יודע דבר זה, אף פעם לא יהיה שבור, אדרבה יברח יותר אל הקדוש-ברוך-הוא. כי למה אדם שבור? כי חי בלעדיו יתברך, נדמה לו כאלו הכל טבע, הכל מתנהל לבד, ולכן צרים ומרים לו החיים, אך בו ברגע שאדם מכניס בעצמו את הבורא יתברך שמו, כל חייו אחרים לגמרי. ואומרים חכמינו הקדושים (שבת קיט:): לא חרבה ירושלים, אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה; וברגע שנפסקה האמונה — חרבה ירושלים, שהיא בירת ישראל; ברגע שנסתלקה האמונה מהעולם, זהו חרבן ירושלים, חרבן המקדש, חרבן כלל ישראל. וכדי שנוזקה לבנות בחזרה את ירושלים, את בית-המקדש, את נשמות ישראל, צריכים לעמל הרבה על אמונה. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (מפלות כד.): בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב, ד): "וצדיק באמונתו יחיה", כל התורה כלה תלויה על דבר אחד — אמונה. כמו שאמר דוד המלך (תהלים קיט, פו): "כל מצותיך אמונה"; כל המצוות צריכות להביא את האדם לאמונה; כי זו התכלית שאדם צריך להגיע אליה בזה העולם — למשך את עצמו תמיד אליו יתברך, וברגע שיש לו אמונה, אומר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות אמונה, סימן ו): על-ידי אמונה האדם חביב להשם יתברך כאשר

לְבַעֲלָהּ; כִּי אֲמוּנָה הִיא מַלְכוּת, מַלְכוּת הִיא בְּחִינַת
 אֵשׁה, וְצָרִיכָה לְהִדְבֵּק עִם בַּעֲלָהּ, שֶׁהוּא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא, שְׁזוּהֵי הַתְּפָאֶרֶת; כִּי עַקֵּר הַתְּפָאֶרֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל זֶה
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁאֲנוּ מִתְּפָאֲרִים בְּהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ
 וְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִתְּפָאֵר בָּנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יַחּוּד בֵּין
 תְּפָאֶרֶת לְמַלְכוּת, וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי אֲמוּנָה. כִּי
 צָרִיכִים לְזָכֹר, אֲשֶׁר הִיסוּד וְהַעֲקָר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא
 אֲמוּנָה, וְעַל-יְדֵי אֲמוּנָה, יִסְלַח לָךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
 כָּל עֲווֹנוֹתֶיךָ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אֲמוּנָה, סִימָן ל"ג); כִּי עוֹן הוּא
 כְּשֶׁאָדָם אֵינוֹ מְרַגֵּשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי אִם הָיָה
 אָדָם מִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה חוֹטֵא
 אִף פְּעַם, וְהוּא יִתְבָּרַךְ הָיָה מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲווֹנוֹתָיו.
 לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים, רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה
 פְּשׁוּטָה בְּבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ; כִּי כָּל רָגַע וְדָקָה וּשְׁנֵי
 שָׂאָדָם זוֹכֵה לְזָכֹר מִמְּנוֹ יִתְבָּרַךְ, זוֹ מְצוֹת עֲשֶׂה, וּבְזֶה
 תְּלוּיָה כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, וּבוֹ בְּרָגַע שָׂאָדָם מְדַבֵּר מִמְּנוֹ
 יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ מוֹחֵל עַל כָּל עֲווֹנוֹתָיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְדַאֵג עַל שׁוֹם דְּבָר. לְכֵן אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי מִי שְׁחֻזָּק
 בְּאֲמוּנָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּנִקְלָה,
 וְשׁוֹם דְּבָר לֹא יוּכַל לְשַׁבְּרוּ, וְיוּכַל לְדַלֵּג עַל כָּל
 הַנְּסִיווֹת הַקָּשִׁים וְהַמְּרִים, וְיִחְיֶה חַיִּים אֲמִתִּיִּים
 וְנִצְחִיִּים.

בטחון

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אֵין עוֹד מִדָּה חֲשׁוּבָה יוֹתֵר
 בְּחַיֵּי הָאָדָם כְּבִטְחוֹן. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת
 בְּטָחוֹן, סִימָן א'): מִי שֵׁשׁ לוֹ בְּטָחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פֶּחַד.
 וְזֶהוּ שֶׁאֹמֵר הַנְּבִיא (יִשְׁעִיָּה יב, ב): "אֲבִטַח וְלֹא אֶפְחַד";
 כִּי בְּרַגַע שֶׁאָדָם מְכַנֵּס בְּעֶצְמוֹ בְּטָחוֹן חֲזָק בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
 אֵין לוֹ לְהִתְפַּחַד מִשׁוּם דָּבָר. וְאֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים
 לב, י): "רַבִּים מְכַאוּבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בַּהוֹיָ"ה חֲסֵד
 יִסּוּבְכֶנּוּ", אֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יִלְקוּט תְּהִלִּים
 תשי"ט): אֲפֹלוֹ רָשָׁע וּבּוֹטֵחַ בַּה' חֲסֵד יִסּוּבְכֶנּוּ; הֵינּוּ אַף
 שֶׁעָבַר עַל כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְסוּבַל מְכַאוּבִים, אֲבָל
 אִם הוּא שָׁב בְּתַשׁוּבָה וּבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא יִתְבָּרַךְ
 סוּלַח לוֹ וּמִמְשִׁיךְ עָלָיו חֲסֵד. וְעַל-כֵּן צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק
 מְאֹד בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְלִדְעַת שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יְכוּל
 לְפָרְנֶסְכֶם בְּקִלּוֹת, רַק אַל תִּתְיַאֲשׁוּ בְּשׁוּם פָּנִים וְאַפָּן.
 בְּטָחוֹן מְכַנֵּס בְּאָדָם אִמָּץ לֵב, שֶׁאָדָם אֵינוֹ מִפְּחַד
 מְכַלּוֹם. כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים וְהַמְרִירוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל
 בְּנֵי-אָדָם, הֵם רַק מַחְמַת שֶׁאֵין לָהֶם בְּטָחוֹן עֲצָמִי, אֵינָם
 מְאַמִּינִים שֶׁמִּסְגָּלִים לְמַשְׁהוֹ, שֶׁשְׁוִים מַשְׁהוֹ, חָשִׁים
 עֲצָמָם הַנְּמוּכִים וְהַיְרוּדִים, הָאֲמֻלָּלִים וְהַמְּאֻכְזָבִים בְּיוֹתֵר
 בְּחַיִּים. וּמִמָּה נוֹבֵעַ, שֶׁאֵין לָאָדָם בְּטָחוֹן עֲצָמִי? מַחְמַת
 שֶׁאֵין לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי כְּשֵׁשׁ בְּטָחוֹן

בו יתברך, כל חֲפֵיו מִתְנַהֲלִים בְּאִפְן אַחַר לְגַמְרֵי. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת כ"ט): כָּל הַתּוֹלָה בְּטַחֲוֹנוּ בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הֵרִי לוֹ מַחְסֵה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא; כְּשֶׁאָדָם מִכְּנִיס עֲצָמוֹ בְּבִטְחוֹן חֲזָק בּו יתברך, וְאוֹמֵר: "לֹא אֶכְפֹּת לִי שׁוֹם דְּבָר, אֲנִי לֹא אֶעֱזֹב אוֹתוֹ יתברך". וְאִף שֶׁמִּפְחִידִים אוֹתוֹ בְּעֲנָשִׁים קָשִׁים וּמָרִים, לֹא אֶכְפֹּת לוֹ שׁוֹם דְּבָר, הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ יתברך בְּכָל מַחִיר, הֵרִי לוֹ מַחְסֵה בְּעוֹלָם הַזֶּה — שְׂאֵף בְּרִיָּה אֵינָה יְכוּלָה לְהִרְעֵ לוֹ, וּבְעוֹלָם הַבָּא שׁוֹם קְלָפוֹת וּמִשְׁחִיתִים וּמְלֹאכֵי חֲבָלָה אֵינָם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה; כִּי בְּרַגַע שְׂאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּיָדָיו יַעֲזְרֵהוּ, וּמְחִזֵּק עֲצָמוֹ יוֹתֵר בְּבִטְחוֹן, נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים-רַבָּה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן ט'): כָּל מִי שֶׁבוֹטַח בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זוֹכֵה לְהִיּוֹת כִּיּוֹצֵא בּו; בְּרַגַע שְׂאָדָם בּוֹטַח רַק בְּבוֹרָא יתברך שְׁמוֹ, נִכְלָל בּו לְגַמְרֵי, וְנִעֲשֶׂה בְּעֲצָמוֹ עֲצָם אֱלֻקוֹת, כִּי הוּא נִכְלָל בְּעֲצָמֵיּוֹת הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְזֶה בּוֹנֶה לוֹ אֶת בְּטַחֲוֹנוֹ הָעֲצָמִי, וְחָשׁ שְׂאֵינָנוּ נַחוֹת כָּל-כָּף, וּמֵאֲמִין שְׂיִכּוֹל וּמִסְגָּל לְהַגִּיעַ לְכָל דְּבָר בְּעוֹלָם — בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּטַחֲוֹן, סִימָן ז'): מִי שֶׁבִטּוּחַ בְּהַשֵּׁם יתברך, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצִילוֹ מִכָּל צָרוֹת, וּבְכִפְרֵט מִהֲרִיגָה, וְכֵן (שָׁם, סִימָן ט'): עַל-יְדֵי בְּטַחֲוֹן אָדָם נִצּוֹל מִדְּאָגָה. כִּי

מתי יש לאדם דאגות? כשמאבד את הבטחון בעצמו ובהקדוש-ברוך-הוא, אזי הוא מלא דאגות ופחדים, אבל ברגע שאדם בונה לעצמו את בטחונו העצמי, ויודע שאפלו שעשה מה שעשה, אפלו הוא הכי גרוע, ועשה את כל העברות שבעולם, הקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ובודאי יסלח לו. לזאת אומר רבנו ז"ל (שם, סימן יח): על-ידי הבטחון, האדם נתקרב להשם יתברך. כאשר אדם בוטח באין סוף ברוך הוא, ויודע שהוא יתברך מנהיג עולמו בהשגחה נפלאה, שום דבר בעולם כבר אינו יכול לשברו, כי בוטח בו יתברך, על-כן מה צריך לפחד מאיזו ברירה? ! מי יכול לעשות לו משהו? ! ואז זוכה להגיע למדרגה הכי עליונה, כמו שאמר רבנו ז"ל (שם, סימן ח'): על-ידי בטחון אין אדם צריך לחברו, גם אין אדם מכלימו; כי מי שחי עם הקדוש-ברוך-הוא, לא אכפת לו אם מכלימים אותו. לזאת בטחון הוא היסוד והעקר ביהדות, והיסוד והעקר לעבר את זה העולם בשלמות.

גארה

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, כי המדה המגנה ביותר היא, כשאדם מחזיק עצמו למשהו, שאז

אומרים חכמינו הקדושים (סוטה ה.): אין אני והוא יכולים לדור בעולם [בכפיפה אחת]; כשאדם מכניס בעצמו אלקות, ויודע שהקדוש-ברוך-הוא מנהיג את עולמו בהשגחה פרטית, אין לו שום גאווה, וכי על מי יתגאה? הרי הקדוש-ברוך-הוא נמצא פה?! מתי אדם סובל צרות ויסורים? כשחושב עצמו למציאות בפני עצמה. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (שם ד:): כל אדם שיש בו גסות הרוח, כאלו עובד עבודה זרה; לזאת המדה של גאות, היא המגנה ביותר, כי הגאות הורסת את האדם לגמרי, מחמת שמחזיק עצמו "אני יותר מזולתי", ומתבונן על כלם בבטול, מביש את כלם, אזי לבסוף אף אחד אינו יכול לסבלו. כמו שאמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות גאווה, סימן כא): דל גאווה אין הדעת סובלו; כי מה יש לבשר ודם אשר דל הוא — להתגאות, הלא אין לו כלום, מה יש לו להתפאר?! עד שלבסוף הבריות שונאות אותו, והוא בעצמו מתחרט ובזוי בעיני עצמו; כי אין הבריות אוהבות אדם המחזיק עצמו למשהו. ואומר רבנו ז"ל (שם, סימן לד): גאווה באה, על-ידי שלא תקנת חטאת נעורים; כשאדם חוטא, רחמנא לצלן, בעוונות ופשעים ובפרט בפגם הברית — הוצאת זרע לבטלה, הוא מכניס בעצמו ישות וגאווה, ומרגיש עצמו לכף וכה, וכל הסבל שבני-אדם סובלים הוא רק מחמת הגאווה, שרוצה

שְׁכַלְמֵי יִכְבְּדוּהוּ, יַחְלְקוּ לוֹ כְבוֹד, יִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו, וְאִם
 אֵין זֶה קוֹרָה, הוּא נִשְׁבֵּר לְגַמְרֵי, וְחִיּוֹ מְרוֹרִים מְאֹד.
 וְכִמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (שם סימן כח): בַּעַל גְּאוּהָ —
 מִחֲשֻׁבוֹתָיו אֵין מְצַלִּיחִין, כִּי עַל-יְדֵי גְאוּת, הוֹלֵךְ לְאָדָם
 הַכֹּל שֶׁלֹּא כְסֻדֵּר, הֵהֱפֵךְ מֵרְצוֹנוֹ, וְכַל-כֵּן מְרִים לוֹ
 הַחַיִּים, עַד שֶׁחוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבֳדוֹת, הַשֵּׁם
 יִשְׁמַר. כִּי מִמָּה בָּאָה מִחֲשֻׁבַת הַתְּאֵבֳדוֹת, שֶׁאָדָם יַחֲשֹׁב
 שֶׁחִיּוֹ אֵינָם שׁוֹיִם לְכֹלָם, וְרוֹצֵה לְאָבֵד עֲצָמוֹ לְדַעַת?
 מִחֲמַת הַגְּאוּת, כִּי כֵן אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ,
 זְכוּתוֹ יִגָּן עָלֵינוּ: כָּל הַמְּשַׁגְּעִים וְהַמְּטַרְפִּים נַעֲשׂוּ רַק
 עַל-יְדֵי גְאוּת, כִּי מִי שֶׁמִּחֲזִיק עֲצָמוֹ לְכֹלָם וְהוּא עָנוּ,
 וְתַמִּיד יוֹדֵעַ אֲשֶׁר צָרִיךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבִלְעָדָיו
 יִתְבַּרֵךְ הוּא כָּלָם, אָדָם זֶה עוֹבֵר אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּנִקְלָה,
 וְאִף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבְּרוֹ אוֹ לְדַחֲפוֹ וְכַדוּמָה. וְרוֹאִים
 בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּשֵׁיִשְׁנוֹ תוֹר אֶרֶץ, אֶת מִי דוֹחֲפִים? אֶת
 הָרֵאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי וְכוּ', כִּי אֶת הָאֲחֵרוֹן אֵין דוֹחֲפִים. כֵּן
 הַדְּבָר, כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 וְהוּא עָנוּ גְדוֹל, וְכֹא לְבַטוּל כְּזֶה, שֶׁמִּכִּיר שֶׁהַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא מְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם, חִיּוֹ אַחֲרִים לְגַמְרֵי. וְאָמַר
 רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סימן כב), שֶׁבְּנֵי-אָדָם טוֹעִים
 בְּעִנְיַן הַהִכְנָעָה, חוֹשְׁבִים שֶׁאֶחָד הַיּוֹשֵׁב בְּמִזְרַח, וְהוֹלֵךְ
 בְּכַגְדִּים יָפִים, הוּא בַּעַל גְּאוּהָ, וְזוּלָתוֹ הַיּוֹשֵׁב לְמִטָּה
 בְּכַגְדִּים בְּלוּיִים וְכוּ' הוּא עָנוּ; אִךְ אֵין זֶה הָאֱמֶת, אֶלֶּא

מי שרוצה לחנף את זולתו (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצ"ז), יושב בבליי סחבות, ועושה כל מיני פעלות שיחזיקו ממנו, ולמעשה זהו גאותן אמתי, כי רוצה תשומת לב מהבריות, שתתיחסנה אליו ותבטנה בו; אשר זו עקר הגאות, כשאדם עוקר עצמו מהקדוש-ברוך-הוא, אזי עושה כל מיני פעלות שבעולם לקבל תשומת לב מאנשים, ואזי למי שפוגע בכבודו, אשר אז לא ימחל ולא יותר, ויתבזה בכל מיני בזיונות לקבל קצת גאות, שזהו חלי הנפש ממש; ולהפך — עקר הענוה, שלא אכפת לו לאדם שאחר מדבר ממנו, הוא צריך רק את הקדוש-ברוך-הוא, ומדבק עצמו תמיד רק בו יתברך, אשר דיקא זו נקראת שלמות הענוה. לזאת, עקר התכלית לעקר את מדת הגאונה מעצמו. ברגע שאדם עקר מעצמו את המדה המגנה של גאונה, הוא חי חיים נעימים וטובים, הוא מוקף בחברים וידידים, רוצים לשוחח עמו וכו'. לא-כן בעל גאונה אינו רוצה לדבר עם אף אחד, חושב שפחיתות כבוד בעבורו לישב ליד זה או לדבר עם זה, וכל חיו ממרמרים מאד, אינו מוצא את מקומו. מה שאין כן הענו, שמוכן לדבר עם כל יהודי, מרגיש שמתאים לו לדבר ולשבת ליד כל ברך, כי יודע שהוא הכי נבזה והכי גרוע, אזי יש לו זכות שיהודי רוצה להסתכל עליו, דיקא אדם כזה החש עצמו לכלום ממש, אצלו שורה השכינה. לזאת,

עצות טובות

שמג

הצדיקים, הם הענויים האמתיים, פי הם בטלים ומבטלים לאין סוף ברוך הוא לגמרי, כל חייהם רוחניות אלקות, אינם רוצים כלום רק אותו יתברך. על-כן גדולי החכמים היו ענוים אמתיים, איזו פשיטות הייתה אצלם, הלכו בדרך פשוטה, היה להם זמן לכל יהודי, לכל מר נפש ורצון לב, כל סובלי חלאים יש להם מקום אצל הצדיק, פי הוא ענו היכול להוריד עצמו לכל איש ואשה, לכל ילד וילדה, ושומע שפיכת לבכם, זהו ענו אמת, וסימן שהשכינה הקדושה שורה בו, וזו מעלת הצדיקים, ולהפך — הרשעים מלאים גאות, אין יכולים לעמד בד' אמותם, הגאות מעלה ריח רע סביבם, אין להם סבלנות להוריד עצמם לאף אחד. לזאת הגאות היא המדה המגנה ביותר, ועל האדם לעבד על דבר זה ימים ושנים, לעקר מעצמו את מדת הגאות וגסות הרוח. וחכמינו הקדושים אומרים (סנהדרין קא:): גסות הרוח שהיתה בירבעם בן נבט טרדה אותו מן העולם; מחמת שהחזיק עצמו לאליל, זה אשר שברו. כמו-כן מצינו בדברי חכמינו (תנחומא ויקרא ז): מה הים הזה הגלים שבתוכו מתגאים ועולים, וכיון שכל אחד ואחד מגיע לחול הוא נשבר וחוזר, וחברו רואה אותו אף הוא, שנשבר ומתגאה, ועולה ואינו חוזר בו, כך הרשעים אף שרואים חבריהם שהתגאו ונפלו, חוזרים ומתגאים; הינו בים רואים גלים מתגוללים,

וּכְשֶׁבָּאִים לַחֹל נְעֻצָּרִים וְשָׁבִים, וְשׁוֹב בָּאִים גְּלִים
 וְנַעֲמָדִים, מְגִיעִים לַחֹל נוֹפְלִים וְנִשְׁבָּרִים, וְכֵן שׁוֹב
 וְשׁוֹב קָמִים הַגְּלִים וְנוֹפְלִים; כִּי זֶה מִדַּת הַרְשָׁעִים, רוֹאִים
 שְׁזוּלְתָם הִתְגָּאוּ וְהִחֲזִיקוּ עֲצָמָם לְמִשְׁהוֹ, וְהִתְעַלּוּ,
 וְלַבְּסוֹף נָפְלוּ, וּבְכָל זֹאת מִתְגָּאִים וּמִתְגָּאִים וְלַבְּסוֹף
 נוֹפְלִים, לֹא-כֵן הַצְּדִיקִים הֵם בְּעֵינֵי עֲצָמָם תָּמִיד כְּחֹל,
 וְיִוָּדְעִים שְׁסוֹף כָּל סוֹף אָדָם צָרִיךְ לְהִטָּמֵן בַּחֹל, אֲזִי
 מַה יֵּשׁ לָהֶם לְהִתְגָּאוֹת?! לְזֹאת הַצְּדִיקִים תָּמִיד
 מִחֲזִיקִים מֵעֵמֶד, כִּי הֵם בְּעֵינֵי עֲצָמָם כְּחוֹ"ל, רָאשֵׁי
 תְבוֹת: "חֲזֹק וַיֵּאֱמֶן לְבָבָּ" (תהלים כז, ד); מִי שֶׁמִּחֲזִיק
 עֲצָמוֹ כְּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם, שֶׁהַכֹּל דוֹרְכִים עָלָיו
 וְדוֹרְסִים אוֹתוֹ, הֵינּוּ אֵף שְׁמֵדְבָרִים עָלָיו וְדוֹרְכִים
 וּמִשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, לֹא אֶכְפַּת לוֹ מְאוּמָה, אֲלֵא מִתְחַזֵּק,
 בְּבַחֲיִנַת: חֲזֹק וַיֵּאֱמֶן לְבָבָּ, וְאָדָם כְּזֶה אֵין יְכוּלִים
 לְשַׁבְּרוֹ. מַה שְּׂאִין בֵּן הַמַּיִם מִתְגַּבְּרִים וּמִתְגָּאִים וְהוֹפְכִים
 לְגְלִים, כִּיּוֹן שֶׁמְגִיעִין לַחֹל הֵם נִשְׁבָּרִים, וְאֵינָם יְכוּלִים
 לְהִתְגָּאוֹת יוֹתֵר, כִּי סוּפוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁצָּרִיךְ לְהִטָּמֵן בַּחֹל.
 עַל-כֵּן אֲשֶׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְשִׁבְרֵ מִמֶּנּוּ אֶת מִדַּת
 הַגְּאוֹת, אֲשֶׁר הִיא הַמְּדָה הַמְּגַנָּה בְּיוֹתֵר, וְאִי אֶפְשָׁר
 לְסַבֵּל גְּאוֹתָן, וְהוּא דוּחָה מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּרִיּוֹת, שֶׁחָשׂוּ
 עֲצָמוֹ גְּדוֹל וּמְנַפֵּחַ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמִּדְבָּר
 רַבָּה, פְּרָשָׁה יג, סִימָן ג'): "גְּאוֹת אָדָם תִּשְׁפִּילֵנוּ" (מְשָׁלִי כט, כג),
 זֶהוּ הַר תְּבוֹר וְהַר הַכְּרָמֶל, שֶׁהָיוּ מִתְגָּאִים לוֹמַר שְׂאֵנוּ

עצות טובות

שמה

גבוהים ועלינו הקדוש-ברוך-הוא נותן את התורה. "ושפל רוח יתמך כבוד" — זה סיני, שהשפיל עצמו לומר, אני נמך, ועל-ידי כך תמך הקדוש-ברוך-הוא כבודו עליו, ונתנה עליו התורה וכו'; מדוע נתנה התורה על הר סיני? מחמת שהשפיל עצמו, ואלו הר תבור שהגביה עצמו, לא זכה שתנתן עליו התורה; הרי אנו רואים, שהתורה אינה עומדת אלא במקום שפל, מי שמשפיל עצמו יותר, שורה בו התורה והקדשה. לזאת ראינו שפל חכמי ישראל, הצדיקים הקדושים, שהיו דבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, הלכו בדרך פשטות, ותלמידיהם אמרו, שאין מתאים להם כל-כך להוריד עצמם לעם, ולא ידעו שהרבי דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, וכמו שהקדוש-ברוך-הוא כביכול משפיל עצמו אל כל העולם כלו, ומחיה ומתהוה ומקים את כל הבריאה כלה, מיתוש קטן עד ראם הגדול, הקדוש-ברוך-הוא מוריד עצמו ומחיה נמלה קטנה, פשפש קטן, ונותן בהם חיות, והחכמים הצדיקים הולכים בדרך יתברך, שמורידים עצמם לגמרי אל כלם, אשר דבר זה התלמידים אינם יכולים להבין, חושבים שהרבי מתבזה בזה שמוריד עצמו לעם, אף אדרבה! זו גדלתו וזה עקר שבחו. לא-כן בעל גאווה אין הרוח סובלתו, אומרים חז"ל (אבות דרבי נתן, פרק יא): כל המגביה עצמו על דברי תורה, דומה לנבלה משלכת בדרך, כל

עובר מניח ידו על חטמו, ומתרחק ממנו; כי נודף ממנו ריח רע, אשר זהו בעל גאוה, שדוחה את הבריות. לזאת, בני ובנותי היקרים, עליכם לעקר מעצמכם את מדת הגאות לגמרי, ולא להתגאות על שום ברירה שבעולם, אדרבה עליכם לבטל עצמכם לגמרי אל הקדוש-ברוך-הוא, ולידע שהקדוש-ברוך-הוא מחיה ומתהוה ומקים את כל העולם פלו, ודיקא על-ידי-זה תזכו שהשכינה תשרה בכם.

דבור

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, כי מותר האדם מן הבהמה אין, רק הדבור; הינו מה ההפרש בין אדם לבהמה וחייה? הדבור. חיה הולכת ואוכלת ועושה צרכיה בדיוק כבן אדם, אך על-ידי הדבור האדם מקדש ומבדל ממנו. הדבור הוא הפלי החשוב ביותר אצל האדם. וכמו שאמר שלמה המלך (משלי יח, כא): "מות וחיים ביד לשון"; כשאדם זוכה ומחזק אנשים, מעודדם ומשמחם, הוא קונה לעצמו ידידים ואוהבים, אבל אם אדם מקלל, חס ושלום, אנשים, מזלזל בהם ומשפילים, קונה לעצמו שונאים, כי הכל תלוי בלשון; לזאת, על האדם לשמר מאד על דבורו, ולהקפיד

עצות טובות

שמז

להשתמש בו רק לטוב. וחכמינו הקדושים אומרים (ירושלמי תרומות א, ד) על הפסוק (דברים כג, טו): "והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר", מהי ערות דבר? ערות דבור — נבול פה; וכשאדם מנבל פיו, מתחיל לסבל כל הצרות וכל היסורים. ועוד אמרו (שבת לג.): המנבל פיו אפלו חותמים עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה, הופכים עליו לרעה, גם מעמיקים לו גיהנום; כל-כך חמור ענין נבול פה. על-כן עליכם למסור נפשכם לקדש את הדבור, לדעת שהדבור הוא האיבר הקדוש ביותר אצל האדם, וצריכים להשמר מאד לא להקניט שום ברִיה שבעולם, ולא לדבר רע על שום אדם, אדרבה! ראו לחזק בני-אדם, הקדוש-ברוך-הוא נתן בכם כח הדבור, עליכם לעודד ולשמח יהודים, ובזה נעשה פיהם כפסא לשכינה. ולכן הצדיקים הקדושים הדבוקים בהקדוש-ברוך-הוא, כל דבורם הוא רק מהקדוש-ברוך-הוא, ומרגישים איה השכינה יוצאת מפיהם, הינו השכינה מדברת מתוך גרונם, פי זכו כל-כך לזכך את דבורם, עד שאף פעם אינם מנבלים פיהם, חס ושלום, ולא ידברו לשון-הרע, רכילות וליצנות. לזאת, בני ובנותי היקרים! ראו לשמר את פיהם, לבלי לנבלו בשום אופן. ואמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות נבול פה, סימן א'): מי שמדבר נבול פה, בידוע שלבו חושב מחשבות און, כי מה שאדם מדבר, זה

אֲשֶׁר חוֹשֵׁב. וְכִמוֹ שְׂמוּבָא (חובת הלבבות, שער הבחינה):
הַלְשׁוֹן הוּא קוּלְמוֹס הַלֵּב; אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַכִּיר אֶת
הָאָדָם, תִּשְׁמַע מֵה שְׂמִדְבָר וּבְכָךְ תִּפְיֶרְהוּ. לְזֹאת, בְּנֵי
וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! רְאוּ לְקִדְשׁ אֶת דְּבוּרְכֵם, הַפְּסִיקוּ לְרִיב
וּלְנִבְלוֹ, חֲדְלוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן-הָרַע, רְכִילוֹת וְלִיצְנוֹת,
הַפְּסִיקוּ לְזִלְזוֹל בְּבְנֵי-אָדָם, אֲלֵא תִקְדְּשׁוּ אֶת דְּבוּרְכֵם,
וְתַמִּיד תִּדְבְּרוּ אֶל בְּנֵי-אָדָם בְּנִחַת וּבְאַהֲבָה, אֲשֶׁר זֶה
הַצְדָּקָה הַגְּדוֹלָה בְּיֹתֵר — כְּשֶׁיְהוּדֵי מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִיו
לְחִזְקוֹ, לְעוֹדֵד וּלְשִׂמְחַ יְהוּדִים. וּלְהַפְּךָ — הַצָּרָה הַכִּי
גְּדוֹלָה שְׂיִכּוֹל אָדָם לְהִבִּיאַ עַל עַצְמוֹ, הִיא עַל-יְדֵי פִיו,
שְׂמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְרָעָה וּמִנְבָּלוֹ, וּמִדְבָר לִיצְנוֹת וּדְבָרִים
בְּטִלִים, וּמִשְׁפִּיל בְּנֵי-אָדָם וּמִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, אֲשֶׁר זֶה
עוֹקְרוֹ מִחַי הַחַיִּים; עַל-כֵּן אֲשֶׁרֵי מִי שְׂזוֹכָה לְקִדְשׁ
וּלְטֹהַר אֶת דְּבוּרוֹ, אֲשֶׁר אִז נַעֲשֶׂה פִיו כְּסֵא לְשִׁכְנֵת עֵזוֹ
יִתְבָּרַךְ, וְכָל הַבְּרָכוֹת מְצוּיֹת בְּיָדוֹ, כִּי הַכֹּל תְּלוּי כְּפִי
דְּבוּרֵי פִיו.

הַתְּבוּדוֹת

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, שְׂאִין מְדָה
טוֹבָה מְזוֹ, שְׂאָדָם הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם פְּנוּי שְׂאִין שֵׁם בְּנֵי-
אָדָם, וּמִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שְׂמִדְבָרִים אֶל

בְּשֵׁר וְדָם, וּמִתְבוּדָד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלוֹ, זֶה
הַמְדְרָגָה הַכִּי עֲלִיּוֹנָה, וּבְזֶה תְלוּיָהּ כָּל הַתְּשׁוּבָה —
כְּשֶׁאָדָם זֹכֵה וּבוֹרַח לְדַקּוֹת סְפוּרוֹת מִהַחֲבָרָה, מִהָעוֹלָם,
וּמִקְיָם אֵת מַה שֶּׁאָמַר הַנְּבִיא (יִשְׁעִיָּה כו, כ): "לֵךְ עִמִּי בֵּא
בְּחֻדְרֵיךָ סָגֹר דְלִתֶּךָ בְּעֵדֶךָ חֲבִי כִּמְעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר
זַעַם"; הֵינּוּ שְׂתַלֵּךְ לְאִיזָה חֹדֶר מִיַּחַד, לְאִיזָה שְׂדֵה,
לְאִיזָה יַעַר, אוֹ לְאִיזָה מְקוֹם קָדוֹשׁ, מְקוֹם קְבֻרוֹת
הַצַּדִּיקִים, וְתִדְבֹר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתִסְפֹּר לְפָנָיו
כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלֶיךָ מֵאִזְ שִׁאֲתָהּ זֹכֵר אֵת עֲצֻמְךָ, זֶה
יְבִיאֲךָ לְמַעֲלוֹת גְּבוּהוֹת. וְזֶה שְׂרַבְנוּ ו'ל רְצָה מֵאֲתָנוּ,
שְׁכַל יוֹם נִדְבַר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לָנוּ רַק הַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵת זֹאת, הוּא
בְּבַעֲיוֹת גְּדוּלוֹת, רוֹצֵה לָשׁוּב בְּתְשׁוּבָה, אָבֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ
הֵיכֵן הַדִּלְתָּ, כִּי מֵרַב הָעֲוֹנוֹת נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ (בְּרֵאשִׁית יט, יא):
"וַיִּלְאוּ לְמַצֵּא הַפֶּתַח", הֵינּוּ שְׂרוּצָה לָשׁוּב בְּתְשׁוּבָה,
אָבֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ וּמָה, כָּל אֶחָד נוֹתֵן לוֹ דְרָכִים אַחֲרוֹת
וְתִקְוִינִים אַחֲרִים, וְרַבְנוּ ו'ל מְגַלֶּה (לְקוּטִי מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן
פד), שֶׁהַדִּלְתָּ וְהַפֶּתַח זֶהוּ הַפֶּה, אִם אָדָם יִדְבֹר וְיִתְבוּדָד
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וַיִּסְפֹּר לְפָנָיו כָּל מַה שֶּׁמְעִיק לוֹ, אֲזִי זֹכֵה
לְחֹזֶר בְּתְשׁוּבָה וְלִהְיוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ; אָבֵל עֲלֵיכֶם
לְדַעַת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, שֶׁדְּבַר זֶה אֵינוֹ בָּא לְאָדָם
בְּנִקְלָה, כִּי כִּךָ אָמַר רַבְנוּ ו'ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת אַמוּנָה, סִימָן כב):
הַפֶּשַׁע שֶׁל הָאָדָם מִכְּנִיס כְּפִירוֹת לְאָדָם; בְּזֶה

שָׂאֲדָם חוּטָא, נַעְלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ הָאֹר שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-
 בְּרוּךְ-הוּא, וְחוֹשֵׁב שָׂאִין שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, נִדְמָה לוֹ שָׂאִין
 צְרִיכִים לוֹ, וּמַחֲמַת זֹאת נִשְׁבֵּר וְאֵינוּ מִתְבּוֹדֵד אֵלָיו
 יִתְבַּרֵךְ, אֲבָל אִם אָדָם הִזָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
 נִמְצָא פֹה אִתּוֹ, עִמּוֹ וְאֶצְלוֹ, תָּמִיד הִזָּה מְדַבֵּר אֵלָיו,
 אֲשֶׁר זֶה הַמְּדַרְגָּה הָעֲלִיּוֹנָה בְּיוֹתֵר, וְזוֹ מְדַרְגַת הַצְּדִיקִים.
 וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק ב', סימן ק), שְׁכַל
 הַצְּדִיקִים לֹא הִגִּיעוּ לְמְדַרְגָתָם, אֲלָא עַל-יְדֵי הַתְּבוּדוֹת,
 שֶׁתָּמִיד הַתְּבוּדוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ וְדַבְּרוּ לְפָנָיו. לְזֹאת, בְּנֵי
 וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, אִם רְצוֹנְכֶם לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה, הָעֵקֶר
 לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא וְלִהְיֶתְבוּדֵד אֵלָיו וּלְבַקֵּשׁ כָּל
 צְרָכְכֶם מִלְּפָנָיו, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכּוּ לְתִשׁוּבָה
 אֲמֵתִית, כִּי זֶהוּ הַדְּלָת וְהַפֶּתַח לְהַכְּנִס אֶל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-
 הוּא, וּבְלֵי הַתְּבוּדוֹת, אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל, אָדָם יְכוּל לְהִיּוֹת
 אִישׁ כָּשֵׁר, אֲבָל יִהְיֶה מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל. וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ
 (שיחות-ה"ר"ן, סימן רכח): בּוֹדָאֵי נִמְצָאִים כְּשָׂרִים, אֶף-עַל-פִּי
 שָׂאִין לָהֶם הַתְּבוּדוֹת, אֲבָל אֲנִי קוֹרָא אוֹתָם פְּלִיטָס
 — מְבַהֵלִים וּמְבַלְבֵּלִים; כִּי בְּלֵי הַתְּבוּדוֹת אֵין לוֹ
 יִשׁוּב הַדַּעַת (ש"ס, סימן מז); כִּי עֵקֶר יִשׁוּב הַדַּעַת מְקַבְּלִים
 רַק כְּשֶׁמְדַבְּרִים אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר אִזּוּ יֵשׁ לוֹ כְּתִבַת אֶל
 מִי לְפָנוֹת בְּעַת צָרָה; כְּמוֹ שְׂרוּאִים בְּחוּשׁ, כְּשֶׁאָדָם שְׂרוּי
 בְּעַת צָרָה, הוּא רָץ אֶל פְּלוֹנִי וְאֶלמוֹנִי, אֶל פְּסִיכּוֹלוֹג זֶה
 וּפְסִיכִיאָטֵר אַחֵר, אֶל מְאוּנָן זֶה וּמְכַשֵּׁף זֶה, וְאֶל כָּל מִינֵי

הבלים, ושום דבר אינו עוזרו, אך בו ברגע שאדם מתבודד אליו יתברך, ובורח תחת צל כנפיו, הוא המאשר ביותר, כי יש לו אל מי לפנות; אשרי האדם הזוכה להתבודד בכל יום אליו יתברך, שאז חזיו יהיו אחרים לגמרי, וירגיש עצמו כבגן-עדן ממש. וכמו שרבנו ז"ל ספר (חיי-מוהר"ן, סימן קז), כשיצא להתבודד וחזר, ראה עולם אחר לגמרי, מרב הדבקות בהקדוש-ברוך-הוא, שזכה אליה על-ידי התבודדות, אזי כשחזר לא הכיר את העיר, את הבתים והאנשים, הכל היה בעיניו כחדש. כי התבודדות היא המדרגה העליונה יותר מהכל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כה), וככל שאדם מתבודד יותר אל הקדוש-ברוך-הוא, מוריד מעצמו את כל הצרות והיסורים, וזוכה להיות המאשר ביותר בחיים. לזאת, בני ובנותי היקרים! ראו להתחזק בעבודה הקדושה הזו של התבודדות — לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא בתמימות ובפשטות גדולה, וכל אשר אתם צריכים תבקשו מאתו, אזי תהיו המאשרים ביותר.

ודוי

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שעקר התשובה

זהו ודוי דברים, שאדם מתודה להקדוש-ברוך-הוא. ואומר הרמב"ם (עין בהלכות תשובה, פרק שני, הלכות ג, ד), שהעקר והיסוד בחזרה בתשובה, זהו ודוי דברים, ואף אם קבל אדם על עצמו שלא יעשה עוד מה שעשה עד עתה, כל זמן שלא התודה, עדין אין תשובתו שלמה. ואומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), כי כשאדם חוטא, החטאים נחקקים בעצמותיו, וזה אשר ממיתו. כמו שכתוב (תהלים לד, כב): "תמותת רשע רעה", הרע של הרשע זה אשר ממית אותו. אדם מסתובב שבור ומדכא ביסורים, וסובל כל מיני סבל, והכל בא מחמת שהחטאים בתוך עצמותיו, אבל ברגע שאדם מתודה להקדוש-ברוך-הוא, מוציא את כל החטאים מעצמותיו, ומאיר בו האור אין סוף ברוך הוא. לזאת, אשרי האדם הזוכה להתבודד ולהתודות להקדוש-ברוך-הוא. ואומרים חכמינו הקדושים (דברים רבה, פרשה ח', סימן א'): קין עמד על הבל אחיו והרגו, יצאה גזרה: "נע ונד תהיה בארץ" (בראשית ד, יב), מיד עמד קין והתודה לפני הקדוש-ברוך-הוא, ומחל לו הקדוש-ברוך-הוא. כי הענין של ודוי דברים, שאדם מתודה ואומר: "רבנו של עולם, עשיתי כזאת וכזאת", זה עקר התשובה. וכן אמרו (תורת פהנים בחקתי כו): מיד שהם מתודים על עוונותיהם, מיד אני חוזר ומרחם עליהם. וכן אמרו (שוחר טוב משלי יח): מי גרם לדוד שזכה לחיי עולם הבא?

עצות טובות

שנג

פיו שְׁאָמַר 'חֲטָאתִי'; כְּשֶׁאָדָם מִתְּוֹדָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו; לְזֹאת, בְּנֵי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! תִּיַחַדוּ כַּמָּה דְקוֹת בְּכָל יוֹם לְהִתְוֹדוֹת לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וּמוֹבָא בְּזֵהָר (בְּרֵאשִׁית דָּף נו): כָּל מִי שֶׁמִּתְוֹדָה עַל חֲטָאָיו, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחִיל וְשֹׁבֵיק לֵיהֶּ עַל חוֹבֵיהֶּ; וּבְרֵגַע שֶׁאָדָם מִתְוֹדָה לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, אֵין עָלָיו שׁוֹם דִּין בְּשָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה פָּרָשָׁה ה', סִימָן ה'): אִם יֵשׁ דִּין לְמִטָּה אֵין דִּין לְמַעְלָה (עֵין לְקוּטִי-מוֹתֵר"ן, חֶלֶק א', סִימָן טו); אִם אָדָם מִתְוֹדָה בְּזֵה הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר בְּכָל יוֹם אֵלָיו יִתְבַּרַךְ: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשִׂיתִי רַע עַד עַתָּה, חֲטָאתִי בַּחֲטָאִים וְעֲוֹנוֹת וּבְכָל מִינֵי לְכַלּוּכִים, אֲבָל אֲנִי מִתְוֹדָה וְאוֹמֵר בְּגִלּוּי לֵב שֶׁלֹּא אָשׁוּב לְאִוְלָתִי". מִיַּד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ. לְזֹאת, בְּנֵי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לְדַעַת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם עֲצָה קְלָה לְשׁוּב לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — לְהִתְוֹדוֹת לְפָנָיו, וּמוֹבָא בְּזֵהָר (פָּרָשַׁת פִּינְחָס, דָּף רל.א.): כְּשֶׁאָדָם מִתְוֹדָה לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, אֵין דִּינוֹ נִמְסָר לְשׁוֹם שְׁלִיחַ אֶלָּא לִידֵי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּכְשֶׁמְקַטְרֵג בָּא לְקַטְרֵג עָלָיו, אוֹמֵר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אֲנִי יוֹדֵעַ, הוּא כְּבָר סִפֵּר לִי הַכֹּל, וּמְסַלְקוּ. לְזֹאת, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁחֲטָא, אָסוּר לוֹ לְהִתְיַאֵשׁ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאַפָּן, אֶלָּא יֵדַע שֶׁהוּא חָשׁוּב מְאֹד בְּשָׁמַיִם, אִם רַק יִתְוֹדָה לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, וַיִּסְפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, אֲזֵי יִמְחַל לוֹ תַּכְף-וּמְיָד. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בַּמְדָּבָר רַבָּה, פָּרָשָׁה

כ', סימן טו) על הפסוק (במדבר כב, לד): "וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל מְלֶאכֶּה ה' חֲטָאתִי", שְׁהִיָּה רָשָׁע עָרוֹם, וְיִוָּדַע שְׂאִין עוֹמֵד בְּפָנָי הַפּוֹרְעָנוֹת אֲלֵא תִשׁוּבָה, שְׁכַל מִי שְׂחוּטָא וְאוֹמֵר 'חֲטָאתִי', אֵין רְשׁוֹת לְמֶלֶאכֶּה לְגַע בּוֹ; הֵינּוּ בְּלָעַם הָרָשָׁע הִיָּה רָשָׁע מְרָשָׁע, יָדַע שְׂפִיּוֹן שְׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתּוֹדִים, אֵינּוּ יָכוֹל לָהֶם. לְזֹאת רָצָה לְקַלְלָם, לְהַרְחִיק אֶת יִשְׂרָאֵל מִהַתְּשׁוּבָה אֲלֵיו יִתְבַּרַךְ (עין שם, סימן כ'), אֲבָל מִשֶּׁה רַבְּנוּ הִיָּה הַצְּדִיק הָאֲמֵתִי, שְׁגָלָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, שְׂאִין שׁוֹם יֵאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלֵל, בְּאוֹ תִדְבְּרוּ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, וְאִז אֵינְכֶם צְרִיכִים לְפַחַד מִשׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, וְאֵל יִפְחִידוּכֶם בְּשׁוֹם פַּחַד שְׂוֹא, כְּאֵלוּ בַּשָּׁמַיִם רוֹצִים לְהַרְגֶּכֶם וּלְהַעֲנִישׁ אֲתֶכֶם, כִּי בְּרַגַּע שְׂאֲדָם מִתּוֹדָה לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, נִמְחָלִים כָּל עוֹוֹנוֹתָיו. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שיר השירים רבה, פְּרָשָׁה א'): יִשְׂרָאֵל אֶף-עַל-פִּי שְׂמַתְלִכְלִינַן בְּעוֹוֹנוֹת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, יוֹם הַכַּפּוֹרִים בָּא וּמְכַפֵּר עֲלֵיהֶם; כִּי עֲבֵרוֹת שְׂהָאָדָם עוֹבֵר כָּל הַשָּׁנָה, כִּינּוֹן שְׂבָא יוֹם הַכַּפּוֹרִים וּמִתּוֹדָה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא — נִמְחָל לוֹ. וְזֶהוּ שְׂאֲמַר הָאֶר"י הַקְּדוֹשׁ, שְׂבַכָּל לֵילָה טָרָם שְׁנַתּוֹ יִתּוֹדָה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִז לֹא יִזוּז מִשָּׁם, עַד שְׂיִמְחָלוּ לוֹ. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, אֵל נָא תִפְלוּ בְּיֵאוּשׁ, אֵל נָא תִשְׁבְּרוּ מִהַהֲבָלִים וּמִהָאִיוּמִים שֶׁל כָּל אֵלוּ הַרוֹצִים לְהַפְחִידְכֶם, שְׂתִקְבְּלוּ עַנְשֵׁי קָשִׁים וּמְרִים אִם לֹא תִשׁוּבוּ בַתְּשׁוּבָה, אֲדַרְבָּה כָּכֵל שְׂתִתּוֹדוּ לְפָנָיו

יְתַבְרַךְ, הוּא יְתַבְרַךְ יֵאֱהָבְכֶם. וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים
 (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יב, א): מֶלֶךְ בְּשֵׁר וְדָם, אִם תָּבִיא אֶת הַפְּסֻלֹת
 לֵיד וְדִלְתוֹ, אֶתָּה חַיֵּב אֶצְלוֹ מִיָּתָה, לֹא-כֵן מֶלֶךְ מַלְכֵי
 הַמְּלָכִים הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל בָּא לְפָנָיו
 בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, וְכָל אֶחָד מִשְׁלִיף אֶת פְּסֻלֹת זֵהֶמֶת
 חֲטָאֵיו בְּפֶתַח הַמֶּלֶךְ, וּמִתְנַדֵּה לְפָנָיו: כֹּזֵאת וְכֹזֵאת
 עֲשִׂיתִי, אֵינּוּ זֶה, עַד שֶׁהוּא יְתַבְרַךְ מוֹחֵל לוֹ. לְזֹאת, בְּנֵי
 וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, רְאוּ לְהִתְחַזֵּק בְּמִדָּה יְקָרָה זוֹ שֶׁל וְדוּי
 דְּבָרִים, וּבְזֶה תְּלוּיָהּ הַתְּשׁוּבָה, וּבְזִכּוֹת הַיְדוּוּי דְּבָרִים —
 יִמְחַל לָכֶם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

זְכוּת

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, כִּי אֵין עוֹד
 מִדָּה יְקָרָה בְּעוֹלָם כְּלַמּוּד זְכוּת, שְׁאֵדָם צָרִיף לְלַמֵּד
 זְכוּת עַל זוּלְתוֹ וְעַל עֲצָמוֹ. כִּי מָה רוֹאִים בְּמַצִּיאוֹת —
 מִדּוּעַ אָדָם שָׁבוּר כָּל-כֶּף, וְחָשׁ עֲצָמוֹ הֵכִי אֲמַלֵּל בְּחַיִּים?
 מִהֵיכֵן בָּא כֹּזֵאת, שְׁאֵדָם חוֹשֵׁב שְׁאֵינוֹ שׁוֹה מְאוּמָה?
 אֵין זֹאת אֶלָּא מַחֲמַת שְׁאֵינוֹ מְלַמֵּד זְכוּת עַל עֲצָמוֹ; כִּי
 אִם הָיָה מְלַמֵּד זְכוּת עַל עֲצָמוֹ, הָיָה רוֹאֵה שְׁעַדִּין אֵינוֹ
 הֵכִי גְרוּעַ. כְּמוֹ-כֵן מִדּוּעַ בְּנֵי-אָדָם רַבִּים זֶה עִם זֶה
 וְשׁוֹנְאִים אֶת זוּלְתָם? מִפְּאֵת שְׁאֵינָם מְלַמְּדִים זְכוּת זֶה

על זה, ונדמה להם שזולתם התפונן להרע, או אשם במעשיו ובעולה שנגרמה, אך אם הייתם הולכים בדרך זו — ללמד זכות הן על עצמכם, שעדין אינכם הגרועים ביותר, והן על אחרים — שהם עדין אינם הגרועים ביותר, אזי הייתם חיים בעולם אחר לגמרי. ורבינו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), ששמעלת למוד זכות הן על עצמו והן על אחרים היא גדולה מאד, כי דיקא על-ידי-זה יכול לשוב בתשובה. וכמו שדוד המלך אומר (תהלים לז, י): "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו", שהפסוק מזהירנו — לחפש בעצמו עוד מעט טוב ששם אינו רשע; הינו, אך שאתה מרגיש עצמך הרשע הגדול ביותר, הכיצד יתכן שאין לך איזו מצוה?! למה תשפיל את עצמך, ותחזיק עצמך להכי גרוע?! תמצא בעצמך נקדה טובה, ששם אינך רשע, אין זו מצוה להתיאש ולהשפיל עצמך, אדרבה, זהו העון הגדול ביותר, שאדם נשבר ומתיאש. וכן אצל אחרים, אפלו הרשע הגדול ביותר, תמצא אצלו נקדה טובה, עוד מעט טוב, כי כל יהודי ויהודי יש לו נקודת טובות, אף הרשע הגמור לא יתכן שלא עשה פעם בחיים איזו מצוה, יש להתבונן, אם-כן, על הזכות שיש בזולת. זהו שאומר דוד המלך "ועוד מעט" — אם תמצא עוד מעט 'טוב' — הן אצלך והן אצל זולתך, תגלה "ואין רשע" —

עצות טובות

שנז

כָּבֵר אֵינְנוּ רָשָׁע, מֵדוּעַ? כִּי יֵשׁ אֲצִלוּ אִיזוֹ נִקְדָּה טוֹבָה, "וְהִתְבּוֹנְנָתָ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינְנוּ" — אֵינְנוּ בְּמְקוֹמוֹ, הוּא אָדָם אַחַר לְגַמְרִי. עַד שֶׁלֹּא דִנְתָּ אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, חֲשַׁבְתּוֹ לְגֵרוּעַ בְּיֹתֵר. וְכֵן כָּל־פִּי עֲצֻמָּה, עַד שֶׁלֹּא דִנְתָּ עֲצֻמָּה לְכַף זְכוּת, נִדְמָה לָךְ שֶׁאַתָּה הַגֵּרוּעַ בְּיֹתֵר, אֲבָל בּוֹ בְּרִגַע שֶׁאַתָּה מִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּךָ וּבְזוּלָת, כָּבֵר אֵינְךָ אוֹתוֹ אָדָם וְאֵינְךָ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, כִּי שִׁבְתָּ בְּתִשׁוּבָה. לְזֹאת, בְּנִי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, עֲקֹר הַיִּסּוּד בְּיַהֲדוּת — לְלַמֵּד זְכוּת עַל עֲצֻמוֹ וְעַל אַחֲרִים. וְכִמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שְׁבוּעוֹת ל.): "בְּצֹדֵק תִּשְׁפֹּט אֶת עַמְתְּךָ" — הֲיִי דֵן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זְכוּת, שְׁצָרִיכִים לְמִצָּא תְּמִיד אֶת הַטוֹב שֶׁבְּכָל יְהוּדִי, תְּמִיד צָרִיכִים לְחַפֵּשׁ הַנִּקְדָּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיִּשְׁנֶן — הֵן בְּעֲצֻמוֹ וְהֵן בְּאַחֲרִים, וְאִז כָּל הַחַיִּים מִתְנַהֲלִים בְּאִפְּן אַחַר לְגַמְרִי. כִּי כִּידוּעַ, אֲשֶׁר כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַדְּכָאוֹנוֹת שֶׁאָדָם סוֹבֵל, הַכֹּל רַק מִחֲמַת שְׁמִשְׁפִּיל עֲצֻמוֹ; כִּי זֶה טֹבַע שֶׁל אָדָם, שֶׁתְּמִיד נִמְשָׁךְ אַחַר הָעֲצָבוֹת וְהַדְּכָאוֹן, וְחֵשׁ שֶׁאֵינּוּ שׁוֹה לְשׁוֹם דְּבָר, וְלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, וְחוֹשֵׁב שֶׁהוּא הַגֵּרוּעַ בְּיֹתֵר, וְזֶה מְאֵמֵל אוֹתוֹ. אֵךְ אוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁעֲלֶיךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בְּךָ, וְטָמוֹן בְּךָ טוֹב רַב, מְעֵלוֹת רַבּוֹת, עַל-כֵּן אַל תִּתְיָאֵשׁ. וּבְרִגַע שֶׁתְּדוֹן עֲצֻמָּה לְכַף זְכוּת, וְתַחֲזֹר אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא יִתְבָּרַךְ יִקְבְּלֶךָ תַּכְּף-וּמְיָד. וְכֵן בְּפִית — מֵדוּעַ יִשְׁנֶן

מריבות בבית — עם האשה, עם הילדים, ובחויץ — עם הקרובים, השכנים והידידים? הכל מחמת שאין דנים אותם לכף זכות, כל דבר פשוט שנאָרע גורם מחלוקת וכו', אבל אם היה אדם מרגיל עצמו לדון את כלם לכף זכות, ידע שהאשה לא פונה דיקא לדבר הרע הזה, על-כן ידונה לכף זכות, וכן הבעל לא התכוון להציק וכו', וכן הילדים עשו מה שעשו בלא פונה לרעה, וכן לגבי ההורים, חמיו וחסותו, השכנים, הקרובים והרחוקים, יהפך תמיד בזכותם; כשאדם מרגיל עצמו לדון את כלם לכף זכות, אזי מהפך את כל העולם לטובה, ורואה עולם יפה להפליא, עולם טוב. אשרי האדם הזוכה ללמד זכות הן על עצמו והן על אחרים, וכן אינו משפיל את עצמו ואת זולתו, אלא מלמד זכות על כל העולם כלו. וזו מעלת ומדרגת הצדיקים הקדושים, שתמיד מלמדים זכות על נשמות ישראל, זו גדלתם של גדולי מבחרי הצדיקים. ומי שזוכה להרגיל עצמו ללמד זכות — הן על עצמו והן על זולתו, זוכה שהמלאך מיכאל, אשר הוא המלאך המלמד זכות על עם ישראל — מתגלה אליו. לזאת, בני ובנותי היקרים, הפסיקו לשנא את עצמכם ואת זולתכם. התחילו ללמד זכות על כלם, ובזכות זו שתלמדו זכות על כלל ישראל, הקדוש-ברוך-הוא ידון אתכם לכף זכות.

חסד

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, כי "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ג). כל הבריאה נבנית רק על חסד. כשיהודי עושה חסד עם זולתו, זו המדה היקרה והיפה ביותר. וכמו שאומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה ח', סימן ה'): בשעה שרצה הקדוש-ברוך-הוא לברא את העולם, כלם קטרגו: אל תברא את האדם. האמת אמרה: אל יברא, כי אדם כלו שקר. בא חסד ואמר: יברא האדם, שהוא גומל חסדים. ועוד אמרו (יבמות עט.): שלשה סימנים יש באמה זו: הרחמנים, והבישנין, וגומלי חסדים; כי מדת החסד נטבעה בנשמות ישראל. לזאת, בני ובנותי היקרים! התחילו לעשות חסד זה עם זה; כי כל-כף יקר בעיני הקדוש-ברוך-הוא החסד שהאחד עושה עם זולתו, עד שאומרים חכמינו הקדושים (ילקוט הושע, רמז תקכב): אמר הקדוש-ברוך-הוא, חביב עלי חסד שאתם גומלים זה לזה, מכל הזבח שזבח שלמה לפני; שלמה המלך הקריב בכל יום אסף קרבנות, אמר הקדוש-ברוך-הוא, החסד שעושה יהודי עם יהודי שני, חביב יותר מאסף קרבנות שהקריב שלמה. ועל-כן אשרי האדם הזוכה לגמל חסד עם זולתו. ואומרים חכמינו הקדושים (ילקוט ישעיה, רמז תעה, ועין ילקוט רות, רמז תרב): "ובצל ידי כסיתיך" — זו גמילות

חסדים, שכל העוסק בגמילות חסדים זוכה לישיב בצלו
 של הקדוש-ברוך-הוא. על-ידי שגומל אדם חסד
 לזולתו, מתכסה בצלו יתברך. ואפלו חטא אדם ועשה
 המעשים המגנים ביותר, אם שב בתשובה, ועושה
 חסד, אינו זז משם עד שמוחלים לו. וזהו שאומרים
 חכמינו הקדושים (ראש השנה יח:): בזבח ובמנחה אינו
 מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים; הינו
 כשלומד אדם תורה, ועוסק בגמילות חסדים, הוא
 חשוב אצלו יתברך יותר מכל הקרבנות. לזאת, בני
 ובנותי היקרים! התחילו לעשות חסד זה עם זה, חדלו
 עם הרשעות! הפסיקו להציק לזולת! הנה הערב-רב
 מתערבים בין נשמות ישראל, ומציקים זה לזה, כי כל
 הרע והרשעות באים מהגויים ומאמות העולם, לכן
 כשרואים את פלוני רשע מרשע, ועושה רק רע כל
 היום, מציק לזולתו, ואין בו שמץ של רחמנות וחסד,
 צריכים לחפש אם בשרשו איננו בא מאיזה גוי מאמות
 העולם, כי לא יתכן שיהיה יהודי, כשהוא אכזרי
 כל-כך, כי טבע של יהודי לגמל חסד עם זולתו. לזאת,
 בני ובנותי היקרים! חדלו לעשות רע ורשעות לזולת,
 התחילו לעשות חסד, ועל-ידי-זה יעשה עמכם הקדוש-
 ברוך-הוא חסד; כי במדה שאדם מודד — מודדים לו
 (מגלה יב:), אם רצונכם שהקדוש-ברוך-הוא ימשיך
 עליכם חסד, ראו אתם לעשות חסד עם הזולת. כי

המדה הכי יפה — שאדם מרחם על זולתו וגומל עמו חסד, אוהב את זולתו — ועושה חסד עמו. ולהפך המדה המגנה ביותר — כשאדם מסית ומדיח את תושבי המקום זה נגד זה, זהו רשע מרשע, איננו יהודי, זהו סמ"ך-מ"ם, רוצח, גוי, כי לא יתכן שיהודי יסית וידיח נגד זולתו, מכרח הוא שבמקורו ובשרשו נולד מאיזה גוי. לזאת, בני ובנותי היקרים, אל נא תמשכו אחר בן-בליעל, סמ"ך-מ"ם, שכל ענינו להסית ולהדיח את הזולת נגד הזולת, הבה נעשה חסד זה עם זה, אשר זו מדתו יתברך, שאוהב חסד וגומל חסד, ובזכות החסד שתעשו זה עם זה, ימחל לכם הקדוש-ברוך-הוא על כל עוונותיכם.

טְהִרָה

בני ובנותי היקרים! מדה של טהרה, היא מדתן של ישראל, כמאמרם ז"ל (ברכות י.): מה הקדוש-ברוך-הוא טהור, אף נשמה טהורה; הקדוש-ברוך-הוא נתננו מצות טבילה, לטבל במקוה, כשאדם נטמא, חס ושלום, על-ידי איזה עון, עזרא תקן טבילה לבעלי קרי. אשה אינה עולה מטמאתה, אלא על-ידי טבילה. היסוד אצל עם ישראל זהו טהרת המשפחה, טבילה במקוה; ובפרט אשה הנזהרת בטהרת המשפחה, הקדוש-ברוך-

הוא יתן לה בָּנִים זְכָרִים, בְּרִיאִים בְּנִפְשָׁם וּבְרוּחָם, וּבְפֶרֶט אִם הַמְקָנָה הוּא מְקָנָה מְעֵין, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתּוֹלְדָנָה מִטְּבִילָה זו, הֵן קְדוּשׁוֹת וְטְהוּרוֹת מְאֹד, מְעַצֵּם הָאֲצִילוֹת. וּבִיּוֹתֵר כִּי אִשָּׁה הַנּוֹזֶהֶרֶת בְּטְבִילָה, שְׂזוּהֵי טְהָרַת הַמְשַׁפָּחָה — יְסוּד קִיּוּם דַּת יִשְׂרָאֵל, אִיזו קְדוּשָׁה הִיא מְבִיאָה אֶז בְּבֵית!?

וְכֵן אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכֶה לְלַכֵּת בְּכָל יוֹם לַמְקָנָה. מוֹהַרְנֵי"ת ז"ל הִבְטִיחַ: מִי שֶׁיְהִיֶּה חֶזֶק בְּכָל יוֹם, וַיִּלְךְ לַמְקָנָה בְּעִבּוּרוֹ יִתְבַרֵךְ, מִבְּטָח לוֹ שֶׁיִּמְחַלוּ לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו. כִּי הַמְקָנָה הוּא הַתְקָנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁאָדָם נֹזֶהר וְטוֹבֵל בַּמְקָנָה, שׁוֹם שְׂדִים וְרוּחוֹת אֵינָם יְכוֹלִים לְנַגֵּעַ בוֹ. כִּי כִּיּוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא, בּוֹרֵא קְלָפוֹת וּמְשַׁחֲתִים, הַמְמַרְרִים אֶת חַיּוֹ, וְשׁוֹרִים בוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ הַמַּיִם, הָרוּחַ רָעָה בּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ. אוֹמֵר הַרַמְבַּ"ם: טֵבַע הָרוּחַ שֶׁבוֹרַחַת מִן הַמַּיִם. כִּי זוֹ גִּזְרַת הַכֶּתוּב, אָדָם טָמֵא הַנִּכְנָס לְתוֹךְ הַמַּיִם, הָרוּחַ נֹסֶה מִמֶּנּוּ. לְזֹאת, כָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנִפְשׁוֹ שֶׁחָטָא, עָלָיו לְהִזָּהֵר לְטָבֵל בְּכָל יוֹם בַּמְקָנָה, וְאִם אֵינּוּ זוֹכֶה בְּכָל יוֹם, עַל-כָּל-פָּנִים בְּעַרְבֵי שְׁבָתוֹת וּבְעַרְבֵי חַגִּים, יִלְךְ לַמְקָנָה וַיִּטְהַר עַצְמוֹ, כִּי טְהָרָה הוּא הַיְסוּד בַּקְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁבַת נ:): רוּחַן אָדָם פָּנָיו, יָדָיו וְרַגְלָיו בְּכָל יוֹם בְּשִׁבִיל קוֹנוֹ (וְעֵין וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה לַד, סִימָן ג'); אָדָם

צָרִיף לְרַחֵץ עֲצָמוּ בְּכֹל יוֹם בְּשִׁבִיל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְהִיּוֹת נָקִי וְטָהוֹר. וּלְזֶה זֹכִים עַל-יְדֵי טְבִילַת מְקוּהָ, כְּשֶׁאָדָם טוֹבֵל בַּמְקוּהָ, מִמְּשִׁיף עַל עֲצָמוּ אוֹר רוּחָנִי מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי בַשָּׁעָה שֶׁטוֹבֵל פֹּה בַּמְקוּהָ הַתַּחְתּוֹן, בּוֹ בְּרָגַע נִשְׁמָתוֹ טוֹבֵלֶת בְּעוֹלָם הַבָּא בַּמְקוּהָ הָעֲלִיוֹן. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (עין ספר המדות, אות המפתח דין, סימנים: כב, נד, פא):

עַל-יְדֵי טְבִילַת מְקוּהָ, נִמְתְּקִים מֵהָאָדָם כָּל הַדֵּינִים. לְזֹאת כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם שְׂשׂוּרִים עָלָיו דֵּינִים, יִקְפֹּץ לַמְקוּהָ וַיִּטְהַר נַפְשׁוֹ. וְאִם זֹכֶה אָדָם וּבָא לַמְקוּהָ הָאֶרֶץ הַקְדוֹשׁ, מִבְּטָח שֶׁלֹּא יָמוּת בְּלִי תְּשׁוּבָה, כִּי מְקוּהָ מְטַהֵר, וּבְפֶרֶט מְקוּהָ שֶׁטְבְּלוּ בּוֹ צַדִּיקִים, כְּשֶׁאָדָם טוֹבֵל בּוֹ, נִמְשַׁכֶּת עָלָיו קִדְשָׁה וְטָהָרָה. לְזֹאת, בְּנֵי הַיְקָרִים! רְאוּ לְהִתְחַזֵּק מְאֹד, וּלְהִזְהַר בְּטְבִילַת מְקוּהָ, אֲשֶׁר אֵין עוֹד דָּבָר חָשׁוּב יוֹתֵר מִטְהָרָה, שֶׁאָדָם מְטַהֵר עֲצָמוּ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְרָגַע שֶׁנִּכְנָס לְתוֹךְ הַמַּיִם, נִתְפָּרְדִים מִמֶּנּוּ כָּל הַשָּׂדִים וְהַרוּחֹת, כָּל הַקְּלָפוֹת וְהַסְטָרָא אַחֲרָא, וְאֵינָם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר. הִנֵּה מְחַפְּשִׁים בְּנֵי-אָדָם כָּל מִינֵי עֲצוֹת אֵיךְ לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ הַרוּחַ שְׁטוּת וְהַשְּׂגָעוֹן, וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַעֲצָה הַטּוֹבָה וְהַקְּלָה בְּיוֹתֵר לְקַפֵּץ לְתוֹךְ הַמְקוּהָ וּלְטַבֵּל, וְהַמַּיִם וְהַרוּחַ אֵינָם יְכוּלִים לְהִתְעַרֵּב, הַרוּחַ בּוֹרַחַת מֵהַמַּיִם. לְזֹאת אֶפְלוּ אָדָם הוּא טָמֵא מְטָמֵא, בּוֹ בְּרָגַע שֶׁנִּכְנָס לַמְקוּהָ וְטוֹבֵל, הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְטַהֵרוֹ. מֵהַ מְקוּהָ מְטַהֵר אֶת הַטָּמְאִים, אֵף הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל (יומא

פה:); ועל-כן אשרי מי שנוזהר בטבילת מקוה בכל יום חק ולא יעבור, כל ימי חייו. אשרי לו! שאז ממשיך על עצמו רוח טהרה מפרום.

ישראל

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שכל בר ישראל חשוב עד מאד בעיני הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאומרים חכמינו הקדושים (ברכות ו.): אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חי'א בר אבין: הני תפלין דמרי עלמא, מה כתיב בהו? [מה כתוב בתפלין שלו? תברך?] אמר ליה: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (דברי-הימים א יז, כא). וצריך לידע, כי הקדוש-ברוך-הוא אוהב את כל יהודי, כל יהודי חשוב בעיניו יתברך. לזאת אומרים חכמינו הקדושים (שבת ג.ט): כל ישראל בני מלכים הם; ויש לאהב את כל יהודי באשר הוא נמצא, באיזה מעמד ומצב שיהיה יש לאהבו, ולמסר נפשו לקרבו בחזרה אל הקדוש-ברוך-הוא. ואומרים חכמינו הקדושים (שבת ט.ז): כל המקיים נפש אחת מישראל, מעלה עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא. להחיות יהודי אחד, זה כמו להחיות את כל העולם כולו. כי כל בר ישראל חשוב בעיניו יתברך, עד שאומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין

עצות טובות

שסה

מד.): : יִשְׂרָאֵל אַף-עַל-פִּי שְׁחָטָא — יִשְׂרָאֵל הוּא. וְכֵן
אָמְרוּ (בְּרֻכּוֹת נז.): אֶפְלוּ הָרִיקְנִין שֶׁבֶךְ מְלֵאִים מְצוּוֹת
כְּרֵמוֹן; כֹּל יְהוּדֵי וַיהוּדֵי מַעֲלָתוֹ גְּדוּלָה מְאֹד. לְזֹאת
עָלִינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, כִּי הִבְרִיאָה כֹּלָה אֵין
לָהּ קִיוִם לְלֹא יִשְׂרָאֵל, עִם יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם. וְאוֹמְרִים
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תַּעֲנִית ג.): כְּשֵׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם
בְּלֹא רוּחֹת, כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא יִשְׂרָאֵל; עִם
יִשְׂרָאֵל — עָלִיו עוֹמֵד הָעוֹלָם. לְזֹאת יֵשׁ לְהִשְׁמֹר לֹא
לְזִלְזָל בְּשׁוֹם יְהוּדֵי. אֲצֵל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵין הֶבְדֵּל
בֵּין יְהוּדֵי לַיהוּדֵי, [אֶלָּא, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, אִם חָטָא
אָדָם, וְלִכְלֹךְ אֶת נַשְׁמָתוֹ, הַחֹב מִנַּח עַל הַצַּדִּיק לְכַבֵּסוֹ
וְלִנְקוּתוֹ, לִיְפוּתוֹ וְלְהִלְבִּישׁוֹ בְּלִבוּשֵׁי יְקָרִים. וְזוֹ מַעֲלַת
יְהוּדֵי הַזּוֹכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל צַדִּיק אֲמִתִּי, שְׂאֵין לוֹ שׁוֹם
כְּנוֹנוֹת צַדִּיקוֹת, אֶלָּא לְהַחֲדִיר בְּעַם יִשְׂרָאֵל אֲמוּנָה
פְּשוּטָה, לְהַעֲלוֹת וְלְהַגְבִּיֵה אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַקְּדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא]. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (מַגְלָה כט.):
חֲבִיבֵין יִשְׂרָאֵל לְפָנַי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁבְּכֹל מְקוֹם
שֶׁגָּלוּ — שְׂכִינָה עִמָּהֶם. עִם יִשְׂרָאֵל "מְפָזֵר וּמְפָרֵד בֵּין
הָעַמִּים" — צָעַק הַמֶּן הַרְשָׁע (אֶסְתֵּר ג, ח), אֲבָל לֹא יָדַע,
שֶׁבְּכֹל מְקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ — שְׂכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם (עֵין
סִפְרֵי מִסְעֵי לֵד, לה), הַשְׂכִּינָה נִמְצְאָת אֲצֵל כֹּל בַּר יִשְׂרָאֵל.
לְזֹאת, עָלֵיכֶם לְהִתְאַחֵד יַחַד, לְעַקֵּר אֶת שִׁנְאָת יִשְׂרָאֵל
הַטְּמוּנָה בְּכֹל אֶחָד. אֵין אֲצֵל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גְּזַעֲנוֹת,

עדות, כתות וכו', הכל הבלים וקלפות, זו נקראת שנאת ישראל. אם רוצה אדם, שזולתו יחשב כמהו, ואם איננו חושב כמהו — מקפיד עליו, זו נקראת שנאת ישראל. אהבת ישראל, הינו שאוהבו מפני שהוא חלק אלוק ממעל (איוב לא, ב), אין משנה מה הוא ומי הוא ובאיזו דרך הולך, הוא בר ישראל, ויש למסר נפשו בעבורו. וכמו שאמרו (עבודה זרה ד.): אפלו אין ישראל עושים מצוות לפני כי אם מעט וכו', אני מצרפן לחשבון גדול. הבה התבוננו, בני ובנותי היקרים! איזה בר ישראל אין לו מצוות? אפלו הגרוע ביותר, יש לו כמה מצוות, כי כל יהודי בן להקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (דברים יד, א): "בנים אתם להוי"ה אלקיכם", וכן אומרים חכמינו הקדושים (אבות ג, יד): חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, וכן אמרו (חלין צא:): חביבין ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא יותר ממלאכי השרת. מלאכים בשמים הם רוחניות אלקות, נשמות בלי גופים, אף-על-פי-כן יהודי אשר הוא פה בזה העולם, ועוברים עליו משברים וגלים, שבור ורצוץ, מלא חובות, מלא יסורים, ומתחזק ומחזק יהודים אחרים, חשוב יותר אצל הקדוש-ברוך-הוא יותר מכל המלאכים. לזאת, על כל יהודי לשבח את זולתו. וכך אומרים חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה ב', סימן ה'): אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה, כל מה שאתה יכול

לשבת את ישראל — שבת! לגדלן ולפארן — פאר!
 כי בזה שיהודי משבת יהודי אחר, בזה הוא משרה
 שכונת עזו על כל בר ישראל. לזאת, בני ובנותי
 היקרים, באו התאחדו יחדו, הבה עזרו זה לזה, כי כן
 אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה צח, סימן ב):
 נעשו בני ישראל אגדה אחת, התקינו עצמכם לגאלה;
 כי הגאלה תלויה רק בזה שפתחילו להפיר את יקרת
 היהודי. ועוד אמרו (עין תנא דבי אליהו רבה, פרק כט): רחמיו
 של הקדוש-ברוך-הוא מרבים על ישראל לעולם, בין
 על הרשעים שבהם ובין על הצדיקים שבהם. כי
 הקדוש-ברוך-הוא אוהב את כל יהודי, אזי ראוי לילך
 בדרךיו יתברך. וכך אומרים חכמינו הקדושים (שם פרק
 כו): אמר להם הקדוש-ברוך-הוא לישראל: בני, מה אני
 מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה, ותהיו
 מכבדים זה את זה; אם מכבדים את כל בר ישראל,
 אזי הולכים בדרךיו יתברך. אל נא לחטט בעוונות
 ישראל, אלא תמיד לחפש את הטוב שבהם, כי בפרוש
 אומרים חכמינו הקדושים (אבות דרבי נתן טז, ד): אין
 ישראל רואים פני גיהנום לעולם. ועוד אמרו (שם לד, י):
 ישראל נקראו חיים; וברוך השם, עם ישראל חי וקיים,
 כל אמות העולם שונאים את ישראל, כמו שאמר רבי
 שמעון בר יוחאי (ספרי בהעלותך ט, י): הלכה היא בידוע
 שעשו שונא ליעקב. על-כן בזה שיש לאדם שנאה

ליהודי אחר, הוא מגלה את פרצופו, שאיננו מזרע ישראל, אלא מן הערב-רב, כי אם הִיָּה בַּר יִשְׂרָאֵל, לא הִיָּה שׁוֹנֵא אֶת זִוְלָתוֹ. בְּמִשְׁךְ אֲלֵפִים שְׁנוֹת גְּלוּתָנוּ, שְׁמַעְרָבִים בֵּין הַגּוֹיִים, נִתְעַרְבוּ הַמְשַׁפְּחוֹת, עַד שְׁאִין יוֹדְעִים בְּאַמֶּת מִיְהוּ יְהוּדִי וּמִיְהוּ גּוֹי. מִהֵיכָן יוֹדְעִים אִם פְּלוֹנֵי בַר יִשְׂרָאֵל טָהוֹר הוּא? אִם אֵינְנוּ מִסִּית נֶגְדַּת הַזִּוּלָּת, בְּסִימָן שֶׁהוּא יְהוּדִי טָהוֹר. שְׁמָן זֵית זָךְ, כִּי עַל שְׁמָן, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֵין שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה לו, סִימָן א'), אֶפְלוּ תַכְנִיסוּ בַּפְּסֻלָּת, בְּתוֹךְ כָּל הַזֵּהָמָה שְׁבַעוּלָם, תָּמִיד צָף לְמַעְלָה. אֵין יְכוּלִים לְעָרְבוּ בְּשֶׁאֵר דְּבָרִים, אֵף לֹא בְּמִים, הַשְׁמָן תָּמִיד צָף, מִכָּל שְׁכָן כָּל הַלְּכוּף וְהַזֵּהָמָה שְׁשׁוּפְכִים עַל הַשְׁמָן, הוּא צָף לְבִסּוּף וְעוֹלָה לְמַעְלָה. כֶּךָ יִשְׂרָאֵל טָהוֹרִים. וְזֶהוּ הַסִּימָן לַיָּדַע אִם יְהוּדִי טָהוֹר הוּא — כְּשֶׁאֵינוּ מִסִּית נֶגְדַת הַזִּוּלָּת. הִנֵּה נוֹכְחִים בְּמִצִּיאוֹת, שְׁבַעוּנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, יִשְׁנֵם הַיּוֹם מִנְהִיגִים הַקּוֹרְאִים לְעֶצְמָם רַבָּנִים, אֲבָל הֵם לְמַעֲשֵׂה שְׁלוּחֵי הַסֵּמ"ך-מ"ם בְּעֶצְמוֹ, בֵּיתוֹסִים וְצְדוּקִים, קוֹנְסֵרְבְּטִיבִים וְרִיפּוֹרְמִים, אֲשֶׁר אֵינָם דּוֹאֲגִים שְׁעַם יִשְׂרָאֵל יֵאָהְבוּ זֶה אֶת זֶה, אֵינָם דּוֹאֲגִים לְקַדְּשַׁת יִשְׂרָאֵל, שְׂיֵהִיָּה מְקוּהַ טְהָרָה בְּקַהְלוֹתֵיהֶם, שְׂיֵהִיָּה תְּלִמוּד תּוֹרָה לְבָנִים וּבֵית-סֵפֶר לְבָנוֹת, אֲלֹא כָּל מַחְשַׁבְתָּם הִיא רַק כֶּסֶף וְכֶסֶף, תְּקַצִּיבִים וְתַקְצִיבִים, בְּסִימָן שֶׁהֵם מִהָעֶרְב-רַב, וְלֹא רַבָּנִים, חֲכָמִים וְצְדִיקִים, וּמֵהֶם סוֹבְלִים עִם

עצות טובות

שסט

ישראל את הסבל הרב כל ימי הגלות. ושרשם בא מהגויים. כי חכמי ישראל האמתיים מוסרים נפשם בשביל עם ישראל, והולך להם בחיים שיהיה טוב לכל יהודי, שיהיה מקנה טהרה לכל בני ישראל, שיהיו מוסדות חנוף קדושים לילדים. זהו סימן של מנהיג ישראל אמתי, שאינו מסתכל על אינטרסים אשויים. ובזה שאדם מגביה את נשמות ישראל, הקדוש-ברוך-הוא מביאו לגדלה. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה טו, סימן טז): כל מי שמוסר עצמו על ישראל, זוכה לכבוד, לגדלה ולרוח-הקדש. וזה ראינו משך כל הדורות, שחכמי ישראל האמתיים פתחו רגליהם מעיר לעיר, מכפר לכפר, ממושב למושב, והרביצו תורה לעם ישראל, חזקו, עודדו ושמוחו את נשמות ישראל; אשרי מי שזוכה ללכת בדרךיהם, ולאהב את כל בר ישראל.

כעס

בני ובנותי היקרים! אין עוד מדה יותר מגנה ממדת הכעס, אשר בני-אדם נכנסים בכעס גדול, והעצבים הורסים את חיייהם. כמו שאומרים חכמינו הקדושים (קדושין מא.): רגזן — לא עלתה בידיה אלא

רגזנותא; ולא יפעל אדם כלום על-ידי כעסו ועצביו, אלא הורס את בריאותו. ועוד אמרו (מעניית ד.): מבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא; אדם צריך להרגיל עצמו להיות נח לבריות; כי המדה המגנה של כעס הורסת את החיים לחלוטין, עד שאדם מכה בביתו למשפחתו וילדיו, ולבסוף מוצא את עצמו בחוץ, אשר הכל בא ממדת הפעס. והפעס נכנס עמק באדם ורותח בו, עד שקשה לו מאד להפטר ממנו ולהיות סבלן. ואומר רבנו ז"ל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נח), שהקדוש-ברוך-הוא רוצה להשפיע על כל יהודי שפע וממון, אבל מדות הפעס והקפידות מגרשות את השפע. והפעס בוער בבני-אדם כל-כף, עד שאף אם יודע שיאבד כספו בעבור עצביו, לא אכפת לו; כי כיון שבא אדם לידי כעס, בא לכלל טעות (ספרי משות מח, לא, כא). ולא זו בלבד, אלא אומרים חכמינו הקדושים (שבת קה:): המקרע בגדיו בחמתו והמשבר פליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה; מאין בא הפעס? מחמת ששוכח אדם ממנו יתברך, וחושב שהכל תלוי בו, בבשר ודם, על-כך מתעצבן ויוצא מפליו, עד שישנם בני-אדם הנכנסים לכלל השגעון מחמת עצבים, וקורעים בגדיהם, משברים כלים, משליכים בספם, אשר הם בבחינת עובדי עבודה זרה. לזאת, בני ובנותי היקרים, אם

רצונכם להרגיש את טעם השכינה, ראו לעקר מכם את מדת הכעס והרציחה, והתחילו להיות סבלניים, היו נוחים לבריות, שאו חן בעיני כל רעיכם, פי הסבלנות היא סוד קיום האדם, הסבלנות היא סוד נצחון האדם. ומי ששרוי בעצבים — מפסיד ונכשל, כי מתפרץ וצועק ונשרף לגמרי, כי הכעס היא אש שורפת, ואלו הסבלנות כמים שקטים, אף אחד אינו יכול ללחם עמם, איזה דבר שישפכו על המים: עפר, אבנים וכדומה, המים יחדרו תחתיו ויצוצו, כי אי אפשר לסתם מים, הם חודרים לכל מקום, והסבלנות נדמית אליהם; כשיהודי זוכה לאריכות אפים, ומאריך אף וסבלן גדול על כל דבר, — הוא ינצח, כי אף אחד אינו יכול לנצח סבלן. לא-כן כעסן המלא עצבים, אמלל הוא, כי שורף את עצמו. לזאת, בני ובנותי היקרים, למה לכם להיות בכעס?! למה תוציאו עצביכם על הזולת, אשר בזה אתם הורסים את בריאותכם?! ראו להיות סבלניים, אשר אז תוכחו בגדל ההצלחה שתהיה מנת חלקכם, כי כֹּאֲשֶׁר תִּשְׁבְּרוּ אֶת הַמְּדָה הַמְּגַנָּה שֶׁל כֶּעֶס, שְׁמֵאֲבֹדֶת אֶת הַשְּׂכָל, אֶת הַכֶּסֶף, אֶת הַחֲבָרִים וְהַיְדִידִים, מֵאֲבֹדֶת אֶת הַקְּדוּשָׁה. כִּי כִּן כָּתוּב בַּזֹּהַר (תְּצַוָּה קַפּוּב). עַל הַפְּסוּק (איוב יח, ד): "טָרַף נִפְשׁוֹ בְּאִפּוֹ"; כִּשְׂאָדָם בְּכֶעֶס — מֵאֲבֹד אֶת נִפְשׁוֹ. וְאוֹמֵר הָאֲרִיז"ל: עַל כָּל חַטָּא יְכוּל אָדָם לָשׁוּב

בתשובה, כי זה כמו בגד משי, אפלו אם תנטף עליו טפת שמן או כתם כלשהו, ישנו תמיד סבון המסגל לכבס את הכתם, כן על כל חטא ועון, ישנה תשובה, כי יכול האדם לכבס נשמתו. הפעם מאבד את הנשמה, עד שאין מה לכבס. כי כל זמן שישנו בגד משי, אפלו יהא מלא כתמים — אפשר להורידם בחמר כביסה חריף יותר, אבל אם אין בגד — אין מה לכבס! זהו הפעם, שמאבד את הנפש, עד שנותר האדם בלא כלום. לזאת, בני ובנותי היקרים, ראו לקחת עצמכם בידיכם, ותעקרו מעצמכם את המדה המגנה של הפעם והעצבים, תתחילו להיות סבלניים ושוב סבלניים ושוב סבלניים, ותסבלו כל אשר עובר עליכם, ואז תזכו לנצחון אמתי. וכיצד זוכים לסבלנות? על-ידי אמונה ברוחה ומזככת, שאדם צריך להכניס בעצמו שהקדוש-ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו, והכל זה אלקות ואלקות זה הכל, ומי שחי בזה, הוא המאשר ביותר.

ליצנות

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, כי כל הסבל שבני-אדם סובלים הוא רק מחמת מדת הליצנות. עד כדי כך, שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי ברכות, פרק

ב', הלכה ח'): קָשָׁה הִיא הַלְיָצָנוֹת שֶׁתְּחַלְתָּה יְסוּרִים וְסוּפָה כְּלָיָה. בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, רוֹאִים שֶׁהַתַּפְּשָׁטָה מִחֶלֶת הַסֵּרֶטֶן, וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים מַה זֶה וְעַל מַה זֶה?! מִדּוּעַ מִחֶלֶה זֶה אוֹכֵלֶת בְּאָדָם?! וְשׁוֹכְחִים שֶׁהַכֹּל בָּא מִחַמַּת לְיָצָנוֹת, מִתְּלוֹצְצִים מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרִישׁ גְּלִי, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, מִתְּלוֹצְצִים מִהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים, מִתְּלוֹצְצִים מִהַמְצוּוֹת, לְצַעֲרֵנוּ הַרֵב. מִתְּלוֹצְצִים זֶה מִזֶּה, אֵין נוֹהֲגִים כְּבוֹד זֶה בְּזֶה, אוֹמֵר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אִם אַתֶּם מִתְּלוֹצְצִים, אָבִיא עֲלֵיכֶם יְסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עֲבוּדָה זְרָה יח'): כָּל הַמִּתְּלוֹצֵץ – יְסוּרִין בָּאִין עָלָיו; אָמַר לָהֶם רַבָּא לְרַבְּנָן, בְּמִטּוֹתָא מְנַיִכוּ דְלֹא תִתְּלוֹצְצוּ, דְלֹא לִיתוּ עֲלֵיכוּ יְסוּרִין [בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, אֵל תִּתְּלוֹצְצוּ, שְׁלֹא יָבוֹאוּ עֲלֵיכֶם יְסוּרִים]; כִּי כְּשִׂיְהוּדֵי מִתְּלוֹצֵץ מִיְהוּדֵי אַחֵר, הוּא מְזַמֵּן עַל עַצְמוֹ יְסוּרִים. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (פְּסָחִים קיב:), שְׂרַבְנוּ הַקְדוּשׁ רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא צָוָה אֶת בְּנָיו, אֵל תְּדוּרוּ בְּשִׁכְנָצִיב, מִשּׁוּם דְלִיָּצָנוּ הָוִי וּמְשָׁכוּ לָךְ בְּלִיָּצָנוּתָא; בְּעֵרָה שְׁכָנָצִיב הָיוּ לְיָצְנִים רַבִּים, אָמַר רַבִּי לְבָנָיו שְׁלֹא יְגוּרוּ שָׁם, כִּי עֲלוּלִים לְהַמְשֵׁךְ אַחֲרֵיהֶם. וּבְעֵרָה שֵׁישׁ בָּהּ לְיָצְנִים, יִהְיוּ כָּל מֵינֵי מַחֲלוֹת. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, רְאוּ לְעַקֵּר מִכֶּם אֶת הַמַּדָּה הַמְּגַנְהָ שֶׁל לְיָצָנוֹת, וְאַף פַּעַם אֵל תִּתְּלוֹצְצוּ מִיְהוּדֵי שְׁנֵי, וּמִכָּל שָׁפָן, חֵס וְשָׁלוֹם, אֵל תַּעֲשׂוּ לְיָצָנוֹת אֲפֵלוּ בְּדֶרֶךְ צַחֲוּק

מהתורה ומהמצוות, כי על עון ליצנות באה מחלת הסרטן. ועל-כן אומרים חכמינו הקדושים: עד שאדם מתפלל שתכנס בו יראת שמים ותורה, טוב יותר שיבקש שלא תהיה בו ליצנות. וכן אומרים (שיר השירים רבה פרשה א'): מה השמן הזה כוס מלא אינו מזרזיף, [אין יכולים להכניס עוד], אף דברי תורה, אין מזרזפין בדברי ליצנות [אם יש באדם ליצנות, לא יכנסו בו דברי תורה], אם נכנס דבר של תורה ללב, יוצא כנגדו דבר של ליצנות, נכנס ללב דבר של ליצנות, יוצא כנגדו דבר של תורה. לזאת, צריכים לשמר מאד מהמדה המגנה של ליצנות. ומצינו שכל גדולי עולם, כל הצדיקים וכל החכמים, קמו עליהם ליצנים, ועשו מהם צחוק וליצנות. הראשון היה משה רבנו, שעמדו עליו רשעים ארורים והתלווצו ממנו. משה רבנו הולך להעמיד את המשכן, היו ישראל צריכים להיות בדרך ארץ גדול, כי מהו משכן? הורדת השכינה בעולם. היה משה עוסק במשכן, והיו ליצני ישראל אופשר שהשכינה שורה על-ידי בן עמרם (שמות רבה, פרשה נב)?! עד כדי כך העזו פניהם הליצנים! ראו אל מה ליצנות יכולה להביא — ללעג מחכמי ישראל, מקדושי ישראל, ללעג מהתורה, להתלווצץ מהשכינה. ואומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי שקלים פרק א, הלכה ה'): אין דור שאין בו ליצנין, כדורו של דוד, מה היו פרוצי הדור

עושים? היו עושים צחוק וליצנות מדוד המלך. היו הולכין אצל חלונותיו ואמרו: דוד, אימתי תבנה את בית-המקדש? אימתי בית ה' גלך? והיה דוד אומר: אף על פי שמתכונין להכעיסני, יבא עלי, אם לא הייתי שמח בדבריהם, דכתיב: "שמחתי באמרים לי בית ה' גלך"; הינו אף שאני יודע, רבוננו של עולם, שהם רוצים לצערני, כי הבטחת שבני שלמה יבנה את המקדש, והם מתלוצצים, אבל אני שמח". תשערו בנפשכם, דוד המלך, מלך ישראל, דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ועושים ממנו ליצנות. וכך רואים משך כל הדורות, כל הצדיקים והחכמים האמתיים, קמו עליהם רשעים ארורים ועשו מהם ליצנות. וכן עד היום, נגד כל צדיק הדבוק בהקדוש-ברוך-הוא, עומד עליו רשע מרשע, לץ גדול, ומתלוצץ ממנו, ועושה ממנו כל מיני ליצנות. לזאת, בני ובנות היקרים, ראו לברח מלצים, שלא יהיה לכם חלק ביניהם, כי מחלת הסרטן באה רק מעון ליצנות, כי כמו שמחלה זו אוכלת את האדם אט אט, עד שמכלה אותו לגמרי, כן הליצנות אוכלת את האדם ומכלה אותו. על-כן אשרי ואשרי הנזהר שלא תדבק בו קלפת הליצנות, ואז יזכה שהשכינה תשרה בו.

מחלקת

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שהמחלקת היא המדה המגנה ביותר אצל האדם, ואם רואים בני-אדם שתמיד רבים זה עם זה, ויוצאים בקטטות עם זולתם, בידוע שהם פסולים, כי יהודי אמתי לא יריב אף פעם עם אף אחד בעולם. וכך אומרים חכמינו הקדושים (קדושין עא:): כי מינצו בי תרי בהדי הדדי, חזו הי מינייהו דקדים ושתיק, הוא מיחס טפי [כששנים רבים ביניהם, ראו מי מהם שמקדים ושותק, הוא מיחס יותר]; אם ראית שני בני-אדם המתגרים זה בזה, שמץ פסול יש באחד מהם, וודאי נולד בפסול; יש אחד שרוצה תמיד לריב עם זולתו, בודאי הוא פסול ואיננו כשר. ואם תשאלו: הכיצד יתכן, הלא הוא מנהיג, הוא ראש?! אף אם מחזיק במחלקת, בסימן שאיננו כשר. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, סוף פרשה כו): קשה היא המחלקת כדור המבול; כאותו מבול ששטף את כל העולם, כן המחלקת שוטפת את כל העולם. ועוד אמרו (שמות רבה, פרשה ל', סימן יז): אין דבר טוב ואין שלום יוצא מתוך מריבה, קין לא נגע באחיו אלא מתוך מריבה; אם שני יהודים רבים ביניהם, חס ושלום, מגרשים את השכינה. וכך אמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל: תנו דעתכם שלא תשנאו זה את זה ולא

עצות טובות

שעז

תַּחֲרָחוּרוֹ זֶה עִם זֶה, שְׁלֹא יֵאמְרוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרֵת לְפָנַי, תּוֹרָה שְׁנַתָּה לָּהֶם אֵינָם עוֹסְקִים בָּהּ, וְהִרִי אֵיבָה וּמַחֲלֶקֶת וְתַחֲרוּת בֵּינֵיהֶם (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פְּרָשָׁה ה'); הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִבְּקֵשׁ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל, עֲשׂוּ לִי טוֹבָה, רַחֲמוּ עַל עַצְמְכֶם וְאַל תְּרִיבוּ, כִּי כַּמָּה קָשָׁה הִיא הַמַּחֲלָקֶת, שְׁכַל הָעוֹזֵר בְּמַחֲלָקֶת, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְאֹבֵד זְכוֹרוֹ (בַּמִּדְבָּר רַבָּה, פְּרָשָׁה יח, סִימָן ד'); וְרַבְּנוּ ז"ל אוֹמְרִים, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם מְלֵא מַחֲלָקֶת, אֲמוֹת הָעוֹלָם מִתְּגַרְוֹת זוֹ בְּזוֹ, בְּתוֹךְ הַמְּדִינָה מִפְּלָגוֹת רַבּוֹת, זֶה רַב עִם זֶה, זֶה חוֹלֵק עַל זֶה, בְּתוֹךְ קַהֲלָה זֶה רַב עִם אֲחֵר, בְּבֵית אֶחָד זֶה רַב עִם זֶה וְכוּ', כִּי (שִׁיחוֹת-הַר"ן, סִימָן עז): כָּל הָעוֹלָם מְלֵא מַחֲלוּקוֹת, הֵן בֵּין אֲמוֹת הָעוֹלָם, וְכֵן בְּכָל עִיר וָעִיר, וְכֵן בְּכָל בַּיִת וּבַיִת, בֵּין הַשְּׂכָנִים וּבֵין כָּל אֶחָד עִם אֲשֶׁתוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וּמִשְׁרָתוֹ וּבְנָיו; וּבְתוֹךְ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ יֵשׁ מַחֲלָקֶת, הַכַּחוֹת: אֵשׁ, מַיִם, רוּחַ, עֶפֶר, רָבִים זֶה עִם זֶה. וּמִזֶּה כָּל הַסֵּבֵל שְׁאַנְחָנוּ סוֹבְלִים. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, הִבָּה נַעֲקֹר מֵאִתְּנוּ אֶת הַמַּחֲלָקֶת, וְנִשְׁמַר עַצְמָנוּ לֹא לַעֲשׂוֹת אֲגָדוֹת אֲגָדוֹת, כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּמֹת יד.): "לֹא תִתְגַּדְּדוּ" — לֹא תַעֲשׂוּ אֲגָדוֹת אֲגָדוֹת; וּמָה אָנוּ רוֹאִים? בְּמָקוֹם שֶׁיַּעֲמִדוּ צְדִיקִים וְחַכְמִים בְּעָלֵי שַׁעוֹר קוֹמָה, וַיְכַרִּיזוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּרִישׁ גְּלִי: דֵּי לַמַּחֲלָקֶת וְלַמְּרִיבוֹת, צָצִים וְקָמִים בְּנֵי קִרְחַ אֲשֶׁר לֹא מֵתוּ — נִצּוּץ קִרְחַ וְעֵדָתוֹ, אֲשֶׁר תִּמְיֵד

מְחַרְחָרִים מְרִיבוֹת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר כָּל הַמַּחְלָקָת
וְהַמְרִיבוֹת הֵן כְּדִי לְהַסְתִּיר שְׁחִיתוּתָם; כִּי יְהוּדֵי אֲמַתִּי
לֹא יַחְלַק עַל זוּלָתוֹ, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַיּוֹם אֲנִי כָּאֵן וּמְחַר
בְּקֶבֶר, לָמָּה, אִם-כֵּן, לְחַלֵּק עַל הַזּוּלָת? ! לָמָּה לְהַחְזִיק
בְּמַחְלָקָת? ! לָמָּה עַל בְּנֵי הַזּוּג לָרִיב? ! לָמָּה צְרִיכִים
מְרִיבוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אוֹ בְּקֶרֶב הַקְּהֵלָה? ! מִדּוּעַ לְחַלֵּק
בְּמַפְלָגָה? ! לָמָּה לָרִיב בְּמַדִּינָה? ! אֵין זֶה אֶלָּא רוּצִים
לְכַסּוֹת עַל הַשְּׁחִיתוּת, כִּי מִי שֶׁאֵין בּוֹ שְׁחִיתוּת, לֹא יָרִיב
עִם אֶף אֶחָד, אֵינוֹ עוֹשֶׂה עֶשֶׂן. יִדְבֵּר אֶת דְּבוּרָיו
בְּתַמִּימוֹת וּבְכַשִּׁיטוֹת, אֲשֶׁר הֵם רַק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
וְלִקְרֹב אֲנָשִׁים אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתוֹ לֹא. לֹא-כֵן
אֵלוֹ שֵׁשׁ לָהֶם חֵלֶק בְּמַחְלָקָת, עֲלִיכֶם לִידַע, כִּי הֵם
רְשָׁעִים אָרוּרִים, כּוֹפְרִים בְּעֶקֶר, שָׂרָץ בְּמַחֶם, בְּעֲלִי
רְאֲתָן, אֵל תִּסְתַּכְּלוּ עַל חִיצוֹנִיּוֹתָם, כִּי אִם אָדָם חוֹתֵם
עַל יְהוּדֵי שְׁנֵי, דְּעוּ לָכֶם, שֶׁהוּא רָשָׁע מְרָשָׁע. אִם אָדָם
חוֹלֵק עַל הַשְּׁנֵי, דְּעוּ לָכֶם, שֶׁאֵינְנוּ עוֹבְדֵי הַשֵּׁם, אֶלָּא
עוֹבְדֵי אֶת עֲצָמוֹ, עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה; כִּי לֹא יִתְכַן שְׁחָכֶם
מִיִּשְׂרָאֵל יַחְתֵּם עַל הַזּוּלָת וַיִּתְסִיס מַחְלָקָת, אֵין בְּדָבָר
הַזֶּה, וְאִם יִשְׁנֶם כְּאֵלוֹ — בְּיָדוּעַ שֶׁהֵם רְשָׁעִים אָרוּרִים.
כִּי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה הִיא שְׁלוֹם, "דְּרַכֶּיהָ דְרָכֵי נֵעַם וְכָל
נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם" (מְשָׁלִי ג, יז). וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אָנוּ
רוֹאִים, שֶׁאֵלוֹ הָרְשָׁעִים הַמְמַזְרִים, הַחֲצוּפִים, דוֹחֲפִים
עֲצָמָם בְּרֹאשׁ, וְהֵם אֲשֶׁר גּוֹרְמִים מַחְלָקָת בְּיִשְׂרָאֵל,

עצות טובות

שעט

שְׁמִסִּיתִים וּמְדִיחִים נֶגְדַּד צְדִיקִים קְדוֹשִׁים הַדְּבוּקִים
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מְעִזִּים פְּנִיָּהם לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם,
וּמְקִימִים עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים הַמְּצִיקִים וּמְצָרִים לָהֶם. לְזֹאת,
בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, רְאוּ לְעַקֵּר מִכֶּם אֶת הַמְּדָה הַמְּגַנָּה
הַזוּ שֶׁל מְרִיבוֹת, וְאִף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָכֶם חֶלֶק
בְּמַחְלָקָת. כִּי כָּךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בַּמְדָּבָר בְּפֶה,
פְּרָשָׁה יח, סִימָן ד'): כַּמָּה קָשָׁה הַמַּחְלָקָת, שְׁבִית-דִּין שֶׁל
מְעַלָּה אֵין קוֹנְסִים אֶלָּא מִבֶּן עֶשְׂרִים, וּבֵית-דִּין שֶׁל מִטָּה
מִבֶּן שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה, וּבְמַחְלָקָתוֹ שֶׁל קֶרֶח תִּינוּקוֹת בְּנֵי
יוֹמָן נִשְׂרָפוּ וְנִבְלָעוּ; לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, תִּבְרָחוּ
מִמַּחְלָקָת, וְאִף פַּעַם לֹא יִהְיֶה לָכֶם חֶלֶק בָּזֶה. וְאִם
רְאִיתֶם רְשָׁעִים אֲרוּרִים, הַקּוֹרְאִים לְעֲצָמָם מְנַהֲיָגִי
יִשְׂרָאֵל, וּמְסִיתִים וּמְדִיחִים נֶגְדַּד זוֹלָתָם, תִּבְרָחוּ מֵהֶם
כְּמוֹ שְׁבוּרְחִים מֵאֵשׁ, זֶהוּ שְׂקָר וְכֹזֵב, בְּאִשֶּׁר אֵינָם
מְנַהֲיָגִים כָּלֵל וְעַקֵּר, כִּי אִם מִשְׂרָשׁ הָעַרְב־רַב הַמְּסִיתִים
וּמְדִיחִים נֶגְדַּד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְנֶגְדַּד כָּל הַקְּדוֹשׁ לְעַם
יִשְׂרָאֵל. וּבִזְכוּת זֶה שֶׁתִּשְׁמְרוּ עֲצָמְכֶם מִמַּחְלָקָת
וּמְרִיבוֹת, תִּזְכּוּ שֶׁהַשְּׂכִינָה תִּשְׁרָה בֵּינֵיכֶם תָּמִיד.

נאוף

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-

בְּרוּךְ-הוּא מְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִי פְּרִטִית,
 וְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ הוּא אֱלֻקוֹת, וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֹּל, הַקְּדוּשָׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם, אָבֵל בְּשָׂבִיל הַבְּחִירָה
 וְהַנְּסִיוֹן, נִתֵּן כַּחֲתוּלָּה לְסִמְיֹתֵי-מִ"ם שֶׁתִּפְּשֹׁט תַּאֲוֹת נְאוּף
 בְּעוֹלָם, וְהַנְּאוּף מְכַסֶּה אוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְרַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר
 (לְקוּטִי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק א', סִימָן רמב), כְּשֵׁם שְׂיֵשׁ אָרִיךְ אֲנִפִּין
 דְּקִדְשָׁה, הֵינּוּ שְׂאֲדָם צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד אֶל הַקְּדוּשָׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל אֲשֶׁר עוֹשֶׂה, הֵיכֵן שֶׁמִּסְתַּכֵּל יִרְאֶה רַק
 רוּחָנִיּוֹת אֱלֻקוֹת, כְּמוֹ-כֵן זֶה לְעֵמֶת זֶה יֵשׁ אָרִיךְ אֲנִפִּין
 דְּקִלְפָּה, הֵינּוּ שֶׁהֵיכֵן שֶׁמִּסְתַּכֵּל רוּאָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
 פְּרוּצוֹת, נְאוּף, תְּמוּנוֹת תּוֹעֵבָה, הַמְּכַנִּיִּים בְּאָדָם
 הַרְהוּרִים רָעִים, הַמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לִיַּדֵי נְאוּף, אֲשֶׁר
 זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, מוֹצִיאֵו מִדְּעֵתוֹ, כְּמוֹ
 שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תַּנְחוּמָא נְשֵׂא, סִימָן ה'): אֵין
 הַמְּנַאֲפִים נוֹאֲפִים, עַד שֶׁתִּכְנַס בָּהֶם רוּחַ שְׁטוּת, דְּכַתִּיב
 (בַּמִּדְבָּר ה, יב): "אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׁטֵה אִשְׁתּוֹ", לְשׁוֹן שְׁטוּת,
 אֵין אָדָם הוֹלֵךְ אֶצֶל אִשְׁתּוֹ אִישׁ, עַד שֶׁיּוֹצֵא מִדְּעֵתוֹ; כִּי
 הַנְּאוּף הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל
 (לְקוּטִי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן עב): לְפָנַי שְׂאֲדָם זוֹכֶה לְהַגִּיעַ
 לְסוּדוֹת הַתּוֹרָה, מְנַסִּים אוֹתוֹ לְרֵאוֹת אִם יִמָּשֵׁךְ אַחֵר
 נְאוּף אִם לֹאוֹ. כִּי הַנְּאוּף מְכַלֶּה אֶת הָאָדָם. וְרוּאִים
 הַיּוֹם, שֶׁהָעֶרְב־רַב מְלֹאוֹ אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם פְּרוּצִים
 וּפְרוּצוֹת הַהוֹלְכִים עֲרָמִים וְעֲרָמוֹת כַּחֲתוּלָּה טָרֵף בְּלִי שׁוּם

עצות טובות

שפא

בושה, ומכשילים בני-אדם בעברות, רחמנא לצלן, של פגם הברית, שזהו הפגם הגדול ביותר. ואומרים חכמינו הקדושים (נדה יג:): "ידיכם דמים מלאו" (ישעיה א, טו) — אלו המנאפים ביד. תנא דבי רבי ישמעאל: "לא תנאף" (שמות כ, יב) — לא תהא בך נאוף בין ביד ובין ברגל. ואם אדם נכנס במדה המגנה הזו של נאוף, רחמנא לצלן, הוא אבד את כל כבודו. וכיצד יכולים להנצל מנאוף? אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות נאוף, סימן ט'): תאות נאוף אינו נרחק מן האדם, אלא על-ידי הרחקת ראות העין והמחשבה. הינו שישמר האדם על עיניו ומחשבתו, ובזה יבטל מעצמו את הנאוף; כי הנאוף בוער באדם פאש ושורפו. וכן אומר רבנו ז"ל (שם, סימן לו): על-ידי נאוף באים לגלות, תחת יד שרים לצים ונעשה בעל חוב; כי על-ידי שהאדם מנאף, רחמנא לצלן, הוא נכנס בחובות ובצרות וביסורים. וכן אומר רבנו ז"ל (שם, סימן כו): על-ידי הוצאת זרע לבטלה, בורא קלפות המתלבשים בבני-אדם מתנגדים וחולקים עליו, ועושים לו יסורים; ואם אתה רואה שבני-אדם חולקים עליך, ראה לפשפש במעשיך ולחשב, פן ואולי נכשלת בעון החמור של הוצאת זרע לבטלה, שזהו נאוף, אחרת לא היו קמים עליך רשעים ארורים. לזאת, מי שיודע בעצמו שיש בו נאוף, תכף-ומיד ישוב בתשובה לפניו יתברך. כי כך אומרים חכמינו

הַקְדוּשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבְתֵי כַה): "לֹא תִנְאַף" — לֹא תִגְרַם
 לְאַף שְׂיָבוֹא לְעוֹלָם; כִּי בְּזֵה שְׂאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר נְאוּף,
 רַחֲמָנָא לְצַלֵן, הוּא מְאַבֵּד אֶת זְכוּרוֹנוֹ, אֶת הַבוּשָׁה שְׁלוֹ
 וְאֵת אֲמוּנָתוֹ. וְאוֹמֵר רַבְנֵי ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת נְאוּף, סִימָן
 מ"ז): הַנּוֹאֲפִים לָרַב הֵם מִתְנַגְּדִים לְצַדִּיקִים; אִם רוֹאִים
 אָדָם הַמִּתְנַגֵּד עַל צַדִּיק, אוּ מְעִיז פְּנָיו עַל חֲכָם הַדְּבוּק
 בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמְדַבֵּר עָלָיו, בְּסִימָן שֶׁהוּא נְאוּף.
 לְזֹאת, עֲלֵיכֶם לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמְכֶם; כִּי זֶה גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל בַּר
 יִשְׂרָאֵל, שְׂזוּכָה לְשֹׁמֵר עַל עַצְמוֹ, לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ,
 וּלְהִתְגַּבֵּר עַל תְּאוֹת נְאוּף. וְכֵן אוֹמֵר רַבְנֵי ז"ל (שָׁם, סִימָן
 מ"א): תְּקוּן לְהוֹצֵאת זָרַע לְבִטְלָה, שִׁישְׁתַּדֵּל לְהַחְזִיר
 בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּקוּן שֶׁל פְּגָם הַבְּרִית
 וְנְאוּף, שְׂאָדָם יַחְזִיר אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּתִשׁוּבָה. עַל-כֵּן מִי
 שִׁיּוֹדֵעַ שְׂנִכְשַׁל בְּעוֹן נְאוּף, יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אַפְּנִים
 שֶׁבְּעוֹלָם לְהַחְזִיר יְהוּדִים בְּתִשׁוּבָה, וּבְזָכוֹת זֶה יִמָּחַל לוֹ
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַכֹּל.

סודות התורה

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, שְׂאֵי אַפְּשֵׁר
 לְזָכוֹת לְסוּדוֹת הַתּוֹרָה, אֲלֵא עַל-יְדֵי שְׂבָאִים אֶל חַכְמֵי
 הַדּוֹר וְצַדִּיקָיו, אֲשֶׁר הֵם רוֹצִים לְהַעֲלוֹת אֶת עַם יִשְׂרָאֵל

שִׁיגִיעוּ אֶל מִדְרַגַת סוּדוֹת הַתּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה מְלֵאָה בְּסוּדוֹת, כָּל אֲשֶׁר רֹאִים בַּתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, הַכֹּל סוּד גָּדוֹל, וּמֵהֶם אֵלוֹ הַסּוּדוֹת? גְּלוּי אֱלֻקוֹת. כָּל פְּסוּק וּפְסוּק מִפְּסוּקֵי הַתַּנ"ךְ, כָּל מִשְׁנָה וּמִשְׁנָה מִשְׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, כָּל מִימָרָא וּמִימָרָא מֵהַש"ס בְּבִלִי, יְרוּשְׁלָמִי וְתוֹסֵפְתָא, כָּל הַלְכָה וְהַלְכָה שְׁבַרְמַב"ם טוֹר וְשִׁלְחָן עָרוּךְ, מְלִבְד הַפִּשְׁטוֹת שְׁבָה, שְׁצַרִיכִים לְקַיֵּם אֶת הַכְּתוּב בַּפִּשְׁטוֹת, צְרִיכִים לְדַעַת שֶׁהֵם מְלֵאִים סוּדוֹת הַתּוֹרָה, גְּלוּי אֱלֻקוֹת, וְזֶה מֵה שֶׁהַחֲכָמִים וְהַצְדִּיקִים רוֹצִים לְהַחְדִּיר בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁיִזְכּוּ לְהַגִּיעַ אֶל סוּדוֹת הַתּוֹרָה. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְהִתְקַרֵּב אֶל צְדִיק וְחַכָּם כְּזֶה הַיְכוּל לְהַחְדִּיר בּוֹ סוּדוֹת הַתּוֹרָה; אֲשֶׁרִי אָדָם הַזּוֹכָה לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם סוּדוֹת הַתּוֹרָה. וְהָאֵר"י הַקְדוֹשׁ גָּתָן תְּקוּן לְבַעַל תְּשׁוּבָה, שְׁיִלְמַד בְּכָל יוֹם חֲמִשָּׁה דְפִים זֶהָר וְתַקוּנִים, אֲשֶׁר אֵינוֹ אוֹרֵךְ זְמַן רַב. וּבַפֶּרֶט הַיּוֹם, שְׁיִשְׁנֶנּוּ זֶהָר הַמְדַפֵּס בְּמַהְדוּרָה מְפֹאֶרֶת, מְשַׁבַּחַת וּמְנַקְדָת, בְּאוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת עֵינַיִם, וְאוֹרֵךְ כְּעֶשְׂרִים דְּקוֹת בְּלָבָד לְלַמֵּד חֲמִשָּׁה דְפִים זֶהָר, וְעוֹד עֶשְׂרִים דְּקוֹת חֲמִשָּׁה דְפִים תַּקוּנִים. אֵיזוֹ זְכוּת הִיא לְאָדָם הַזּוֹכָה בְּכָל יוֹם לְגַרְס בְּסִפֵּר הַזֶּהָר וְהַתַּקוּנִים! אֲשֶׁר זֶהוּ הַתְּקוּן הַגָּדוֹל בְּיִתְרָה לְבַעַל תְּשׁוּבָה, שְׁיִלְמַד סוּדוֹת הַתּוֹרָה, שְׁיִחַפֵּשׂ אַחַר הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, אַחַר הַרוֹחֲנִיּוֹת שְׁיִשׁ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה. כִּי כִּף כְּתוּב בַּזֶּהָר (מְצַדַע נג): אֲמַאי אֵיקְרִי תּוֹרָה? בְּגִין דְּאוֹרִי

וּגְלִי בְּמֵאֵי דִּיהוּה סְתִים דְּלֹא אֶתִידַע [לְמָה נִקְרֵאת
 'תּוֹרָה'? בְּגִלְל שְׁמוֹרָה וּמִגְלָה בְּמָה שְׁהִיָּה סְתוּם וְלֹא
 נוֹדַע]; וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְלַמַּד בְּכָל יוֹם סוּדוֹת
 הַתּוֹרָה, זֶהר הַקְדוּשׁ וְתַקוּנִים, סְפָרֵי חֲסִידוֹת, אֲשֶׁר הֵם
 גְּלוּי אֱלֻקוֹת בְּמִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה, וּבְזָכוֹת זֶה שְׁיִלְמַד אָדָם
 סוּדוֹת הַתּוֹרָה וְקִבְּלָהּ, יִזְכֶּה לְהֵבִיא גְּאֻלָּה לְעַם יִשְׂרָאֵל.

עֲנָוָה

בְּנֵי וּבְנֹתֵי הַיְּקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, כִּי מִדַּת הָעֲנָוָה
 הִיא מִדַּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי הוּא יִתְבַּרֵּךְ
 מְצַמְצֵם עֲצָמוֹ מֵאֵין סוּף עַד אֵין תְּכֵלִית, וּמִלְבִּישׁ עֲצָמוֹ
 בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וּכְשֶׁאָדָם עָנוּ, זוֹכֶה שְׁנַעֲשֶׂה כִּסֵּא
 לְשִׁכְנֵת עִזּוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְאֶצְלוֹ יִתְבַּרֵּךְ חָשׁוּב מְאֹד אָדָם עָנוּ,
 שְׂאֵין לוֹ שׁוּם יִשׁוּת וְגֵאוּת, אֶלָּא מְבֹטֵל עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי
 מְכַל וְכַל, וְהוּא בְּטֵל וּמְבֹטֵל בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, עַד שְׂאֵינּוּ
 מַרְגִּישׁ עֲצָמוֹ לְכֻלּוּם. וְלִכֵּן הַבְּרִיּוֹת אוֹהֲבוֹת אֶת הָעֲנָוּה.
 וְכִּי אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סוּטָה ה.): אֲנִי אֶת דִּכָּא,
 שְׁהַנִּיחַ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל הַהָרִים וְהַגְּבָעוֹת, וְהַשָּׂרָה
 שְׁכִינָתוֹ עַל הַר סִינַי; הַנִּיחַ כָּל הָאֵילָנוֹת טוֹבִים, וְהַשָּׂרָה
 שְׁכִינָתוֹ בְּסִנָּה; כִּי הָעָנוּ חָבִיב לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְנַעֲשֶׂה כְּלֵי
 לְשִׁכְנָהּ. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנֹתֵי הַיְּקָרִים, רְאוּ לְקַנּוֹת

עצות טובות

שפה

לְעֶצְמְכֶם אֶת הַמַּדָּה הַיְקָרָה שֶׁל עֲנוּהָ. וּמַהי עֲנוּהָ? לִילֶךְ
בְּרֹאשׁ מִרְכָּן עַל הָאָרֶץ? לִילֶךְ בְּבִלְוֵי סִחְבוֹת? לֹא!
כִּי אֵין זֹאת כִּי אִם גֵּאוּת וַיִּשׁוּת (עֵין לְקוּיטִי-מוֹהֶרֶץ, חֶלֶק א',
סִימָן קצז), וּמַחֲמַת שְׂרוּצָה אָדָם תְּשׁוּמַת לֵב, תִּפְּץ
שְׁלֵאמֶרוּ עָלָיו הַבְּרִיּוֹת, כִּי צְדִיק נִסְתָּר הוּא אוֹ אֵיזָה עָנוּ,
לָכֵן הוֹלֵךְ קְרוּעַ וּבִלְוֵי, אֲשֶׁר לְמַעֲשֵׂה זֶהוּ שׁוֹטֵה הַכִּי
גָדוֹל. וְלֹא כֶּךָ רָאִינוּ אֶצֶל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, הַחֲכָמִים
הָאֲמֵתִיִּים, אֲשֶׁר הֵם פְּשׁוּטִים בְּתַכְלִית הַפִּשְׁטוּת, גְּדוּלֵי
הַמְּקַבְּלִים הִלְכוּ בְּבִגְדֵים פְּשׁוּטִים וּבְעֲנוּהָ יִתְרָה, וְלֹא
הִפִּירוּ עֲלֵיהֶם כָּלוּם מִבַּחֲוִץ, וְזוֹ הִיְתָה גְדֻלָּתָם, וְזוֹהִי
עֲנוּהָ אֲמֵתִית — כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּפִשְׁטוּת. לֹא-כֵן כְּשֶׁאָדָם
עוֹשֶׂה כָּל מִינֵי תַחֲבוּלוֹת שֶׁיַּחֲזִיקוּ מִמֶּנּוּ; הוֹלֵךְ עִם רֹאשׁ
מִרְכָּן, וְלָבוּשׁ בְּבִגְדֵים קְרוּעִים וּבִלְוֵיִים, וְנוֹהֵג עֲצֻמוֹ
כְּשׁוֹטֵה, אֵין זֶה עֲנוּהָ כָּלָל, אֶלֶּא רֹצָה שֶׁיַּחֲזִיקוּ מִמֶּנּוּ.
וְזֶה עֵקֶר הַגֵּאוּת, וְאֵין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹרֵה בּוֹ. וְכֶּךָ
אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סִנְהֶדְרִין פח): אֵיזָהוּ בֶן עוֹלָם
הַבָּא? עֲנוּתָן וּשְׁפַל בְּרַךְ. שִׁיף עֵיל שִׁיף וְנִפְיָק גְּרִיס
בְּאוּרֵיתָא תְּדִירָא; אָדָם הַמְּקַדֵּים בְּשָׁלוֹם חֲבֵרוֹ, מְחַיֵּךְ
לְכָל אֶחָד, יוֹשֵׁב בְּפִנְתּוֹ בְּהֲצַנֵּעַ, אֵינוֹ מִתְעַרֵּב בְּוִפּוּחִים,
מִתְפַּלֵּל לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם
וּמְצוּוֹתֶיהָ, אֵין לוֹ טְעָנוֹת עַל זוּלָתוֹ וּמִתְנַהֵג בְּפִשְׁטוּת
גְּדוּלָּה, זֶה עֲנוּהָ אֲמֵתִית, וְזֶה חָשׁוּב מְאֹד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ.
וְזֶהוּ שְׁאוּמְרִים (שָׁם מג): מִי שֶׁדַּעַתּוֹ שְׁפֵלָה, מַעֲלָה עָלָיו

הפּתּוּב כָּאֱלוֹ הַקָּרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כִּלְיָן; כִּשְׂאֵדָם בְּעֵינַי
עֲצָמוּ כֹּלָא כְּלוּם, חֲשִׁיבוּתוֹ גְּדוּלָּה אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי
מוֹכִיחַ בְּעֵלִיל, שֵׁישׁ לוֹ אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא. לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים, תִּקְנּוּ לְעֲצָמְכֶם אֶת
הַמָּדָה הַזֹּאת שֶׁל עֲנוּהָ, וְאַל תִּחְזִיקוּ מֵעֲצָמְכֶם כְּרָגַע, וְאַל
תִּתְגָּאוּ עַל זוֹלָתְכֶם; כִּי כִּף אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּנֵא
דְּבֵי אֱלֹהֵי רַבָּה, פָּרָק ה'): כָּל הַנֶּעֱשֶׂה שָׁכֵן לְעֶפֶר בְּחַיָּו, עֲפָרוּ
נִנְעָר לְתַחֲתֵי הַמַּתִּים; וְהַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בּוֹ. כִּי צָרִיף לְזִכֹּר
תָּמִיד, שְׁסוּף הָאָדָם לְחֹזֵר בְּחֻזָּה אֶל הָעֶפֶר, וְלֹא יוֹעִיל
שׁוּם דְּבָר לְהַנְצִיל מִזֶּה, כִּי הַגּוֹף לְקְבוּרוֹת יוּבֵל, וְהַנְּשָׁמָה
תִּעָלֶה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְעַל-כֵּן עַל מָה וְעַל מִי לְהִתְגָּאוֹת? !
אֲשֶׁרִי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְהַגִּיעַ אֶל מִדְּרַגַּת הָעֲנוּהָ, שָׂאֵז
יְהִי כְּלִי לְקַבֵּל בּוֹ שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרַךְ.

פְּרִנְסָה

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! עֲלִיכֶם לְדַעַת, שְׂאִין עוֹד דְּבָר
הַשׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם כְּעֲנִיּוֹת וּדְחֻקוֹת, אָדָם הַסּוֹבֵל עֲנִיּוֹת,
זֶה הוֹרְסוֹ לְגַמְרִי. לְזֹאת, אִם אָדָם רוֹצֵה לְזִכּוֹת לְפְרִנְסָה,
הַעֲצָה הִיא — לְשָׁמֵר שַׁבָּת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
(בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה י"א, סִימָן א'): "בְּרַכַּת ה' הִיא תַעֲשִׂיר" —
זוֹ הַשַּׁבָּת; כִּי הַשַּׁבָּת מְעַשְׂרֶת, בְּזִכּוֹת שְׂמִירַת שַׁבָּת,

עצות טובות

שפז

נמשכת עליו עשירות נפלאה. ועוד אמרו (שבת קיח:):
כשאדם שומר שבת, אפלו הוא עובד עבודה זרה כדור
אנוש — מוחלים לו; ומוכא בזהר הקדוש (פרשת יתרו
פח.): מאי שבת? שמא דקדשא בריך הוא ההוא דשלים
מכל סטרוי. השבת היא שמו יתברך, ובמקום שיש
הקדוש-ברוך-הוא — שם יש פרנסה. לזאת, מי שרוצה
לזכות לפרנסה, עליו לשמר שבת, ואם אומר, ששומר
שבת ועדין אין לו פרנסה, בסימן שישנם לקויים
בשמירת השבת שלו, כי לא ימלט שמי ששומר שבת
כהלכתה, שלא יהיה לו שפע. כי פידוע הוריד הקדוש-
ברוך-הוא את המן בששה ימים, ובשבת לא ירד,
ומוכא בזהר (פרשת בשלח סג:), שכל פרנסת האדם באה
רק בזכות השבת, אשר היא משפיעה על ששת ימים.
ואכן כל הסבל של בני-אדם הוא רק מחמת ששוכחים
ממנו יתברך, אם היו מכניסים אותו יתברך בתוכם,
וזוכרים ממנו תמיד, אשר זה עקר קדשת שבת, היה
בא עליהם שפע. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים
(ברכות סג:): כל המשתף שם שמים בצער, כופלים לו
פרנסתו: הינו כשיש לאדם צער ויסורים, צריך לחפש
בעצמו, מדוע יש לו הצער הזה, בסימן שמהו אינו
כשורה אצלו, "שמא שכחתי ממנו יתברך, שמא אני
מזלזל באיזו מצוה, חס ושלום, אולי משהו אינו חשוב
בעיני מדברי תורה, אשר לזאת באה עלי עניות". אבל

אם אדם חוזר בתשובה אליו יתברך, לומד תורה, קובע עתים לתורה, מקיים מצוות, הקדוש-ברוך-הוא נותן לו עשירות. שפך אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא תשא כט): כל העוסק בתורה, פרנסתו מן התורה, ועל-ידי למוד תורה, הוא מתעשר ומצליח; לזאת ראו, בני ובנותי היקרים, לשמר שבת-קדש, לשמר על המצוה שנתננו הקדוש-ברוך-הוא, אהבו את התורה ואת חכמי ישראל, דבקו עצמכם אל חכמים אמתיים, ובזכותם תהא לכם פרנסה בשפע, כי הפרנסה באה רק בזכות שמירת שבת, בזכות למוד תורה, בזכות אהבת חכמים וצדיקים.

צדיק

בני ובנותי היקרים! אם ברצונכם לזכות לתשובה אמתית, תראו ותשתדלו להתקרב לצדיקים וחכמים גדולים, אשר יש בכחם לקרב אתכם להקדוש-ברוך-הוא, כי מהי גדלת הצדיק? שיכול לקרב את כל העולם כלו אליו יתברך, משה רבנו היה הרבי הראשון, ומשה רבנו יהיה הרבי האחרון. פי כף מובא בזהר (פרשת משפטים קכ.): כשם שהגואל הראשון היה משה רבנו, כף הגואל האחרון יהיה משה רבנו, וכף מובא שם: מ'ה ש'היה הוא ש'יהיה — ראשי תבות מ'ש'ה'.

ואומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ב'), שכל תלמיד
 חכם יש בו בחינה של משה רבנו; הינו כל חכמי
 ישראל יש בהם נצוץ של משה רבנו. מה היתה גדלתו
 של משה רבנו? שאף שעם ישראל חטאו בעגל, שהיה
 החטא החמור ביותר הפלול: מעבודה זרה, גלוי עריות
 ושפיכות דמים, אף-על-פי-כן משה רבנו מסר נפשו
 בשביל ישראל, ופעל אצלו יתברך שימחל להם. לזאת,
 מי שרוצה לזכות לחזר בתשובה, לזכות לכל מיני
 קדשה וטהרה, עליו להתקרב אל הצדיק, לבוא לפניו,
 וללמד אצלו. אבל עליכם לדעת, שאין זה בנקל לבוא
 אל הצדיק, כי זה לעמת זה עומד השטן והסמ"ך-מ"ם,
 ומעמיד על הצדיק תמיד רשעים ארורים, העושים כל
 מיני ליצנות מהצדיק, וחולקים עליו, ומדברים עליו כל
 מיני לשון-הרע וליצנות, ומוציאים שם רע עליו, אף
 אם אף-על-פי-כן מתגברים ואין מסתכלים על המניעות
 והעכובים, המחלקת והמריבות שיש על הצדיקים,
 לבסוף זוכים להיות פאחד מהם. כי כף אומרים חכמינו
 הקדושים (תנחומא וירא ט): אשרי הצדיקים ואשרי
 דבקייהם; אבל הצדיקים תחלתם מריבה ובסופם
 שמחה. בתחלה יש על הצדיקים מחלקת ומריבות,
 אבל לבסוף יש שמחה. אברהם אבינו היתה לו מריבה
 בילדותו ובסופו שמחה, כף כל חכם וחכם, כל צדיק
 וצדיק, בתחלה יש עליו הרבה מדברים, הרבה ליצנים

ורשעים קמים עלינו, אבל אם אדם אינו מסתכל על כל זאת, אלא מתחבר אל הצדיק, ומוסר נפשו בעבור הצדיק, הקדוש-ברוך-הוא עוזר לו, שגם הוא זוכה על ידו להגיע אל מדרגות עליונות, וזוכה על ידו לשוב בתשובה שלמה, ונתגלה אליו שכונת עזו יתברך בהתגלות נוראה ונפלאה מאד. אשרי מי שזוכה להתקרב אל הצדיק האמת שבדור!

קדשה

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שעקר מעלת בר ישראל הוא קדשה, שיקדש ויטהר את כל איבריו. כי יש לאדם רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה. בזה שאדם מקיים מצוות השם יתברך, השם יתברך מבריא את איבריו, בזה שאדם נזהר לא לעבור שום לאו ועברה, הקדוש-ברוך-הוא מבריא את גידיו. לזאת, ראו להתחזק להמשיך על עצמכם קדשה, וכיצד? על-ידי קיום מצוותיו יתברך, כי בזה שיהודי מקיים את המצוות, נמשכת עליו קדשה וטהרה, ואשרי האדם המרבה במצוות, שעל-ידי-זה מרבה בקדשה. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (עין מעשה תורה קב ד): כל המקבל עליו

עצות טובות

שצא

מְצוּה אַחַת בְּאַמְנָה, כִּדְאֵי הוּא שְׁתַּשְׂרֶה עָלָיו רוּחַ-
הַקֹּדֶשׁ. וְעַל-כֵּן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אַל תִּטְעוּ עִצְמָכֶם,
וּלְבַל יִשְׁטוּ בְכֶם, וְאֵל יִפְחִידוּ אֶתְכֶם כְּאִלּוּ אֵינְכֶם שְׂוִים
שׁוּם דָּבָר, וְלֹא יֵצֵא מִכֶּם מְאוּמָה, אוֹ שְׂמָא יְבוֹאוּ עֲלֵיכֶם
עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים, כִּי עֲלֵיכֶם לִידַע, אֲשֶׁר עַל-יַדֵּי כָּל
מְצוּה וּמְצוּה שְׁתַּקְיָמוּ, אֲפִלּוּ הַקְּטָנָה בְּיֹתֵר, בְּזֵה
תִּמְשִׁיכוּ עֲלֵיכֶם קִדְשָׁה וְטְהָרָה; כִּי כָּל זְמַן שְׂאָדָם חַי
בְּזֵה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ תִקְוָה לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, וְאֲפִלּוּ שְׁעֲשֶׂה
אֶת כָּל הַחֲטָאִים שְׁבַעְעוֹלָם, חֲטָאת נְעוּרִים, פָּגַם הַבְּרִית
וְשָׂאָר מִיַּי זֶהְמָה, אִם רַק יִקַּח עֲצָמוּ בְּיָדוֹ, וַיִּקְבֵּל עַל
עֲצָמוֹ שְׂמֵהֵיּוֹם יִקְיִם מְצוּוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ בַּלְבָּד, וַיִּלְךְ רַק
בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וּבְאֲשֶׁר יוֹרוּ לוֹ הַחֲכָמִים וְהַצְּדִיקִים
הָאֲמִתִּיִּים, בְּזֵה יִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ קִדְשָׁה, וּבְזֵה הִרְגַע
שׁוֹרָה אֲצִלוֹ הַשְּׂכִינָה, וְשׁוּם מְלֶאֶךְ מְשַׁחִית, שׁוּם מְחַבֵּל
וּמְלֶאכִי חֲבֵלָה אֵינֶם יְכוֹלִים לְהַזִּיזוֹ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֶפֶן,
כִּי בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ קִדְשָׁה — יֵשׁ שֵׁם טְהָרָה, וּבְמִקּוֹם שֵׁשׁ
קִדְשָׁה וְטְהָרָה — שֵׁם הַשְּׂכִינָה מְצוּיָה, וּכְשֶׁמְצוּיָה
הַשְּׂכִינָה — שׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעְעוֹלָם לֹא תוּכַל לוֹ. לְזֹאת,
בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, רְאוּ לְקִנּוּת לְעִצְמָכֶם אֶת מִדַּת
הַקֹּדֶשׁה, וַיְהִיָּה מִחֲנֻכֶם קְדוּשׁ תָּמִיד, תִּקְדְּשׁוּ עֵינֵיכֶם,
וְתִסְתַּכְּלוּ רַק עַל רוּחָנִיּוֹת אֱלֹקוֹת, רַק אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, תָּמִיד תִּתְבּוֹנְנוּ רַק עַל הַטּוֹב שֵׁשׁ בְּכָל יְהוּדֵי,
תִּקְדְּשׁוּ אֲזַנֵּיכֶם לְשִׁמְעַ רַק דְּבוּרִים טוֹבִים, דְּבוּרֵי תּוֹרָה,

תברחו מליצנות, אל תשמיעו לאזניכם דברים בטלים ונבול פה, תשמרו עצמכם מכל מיני רשעים ארורים המסיתים נגד נשמות ישראל. תקדשו את אפכם, שלא תבאו לידי פעם, אלא היו בסבלנות רבה. תקדשו את פיכם, לדבר רק דבורים טובים, דבורים אליו יתברך, תחזקו ותעודדו יהודים. תקדשו את ידיכם, ותעשו בהן רק מצוות כנגד העברות שעשיתם בידיים, תתחילו לעשות בהן צדקה וחסד, תגמלו טוב לשני, תקימו בהן מצוות. תקדשו את רגליכם, תחת אשר הלכתם בכל מיני זממות, במקומות זבל ונאוף, תתחילו לילך למקומות קדושים: לבית-כנסת, לישיבה, לבית-המדרש, לכולל, ובזה תשרה עליכם הקדשה תמיד.

רחמנות

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, שמדת הרחמנות היא המדה של יהודי. כיצד יכולים לידע על אדם שיהודי הוא? אם יש לו מדת הרחמנות. לא-כן אם אדם אכזרי בסימן שבא מזרע עשו. ובעוונותינו הרבים, אנו רואים, שישנם הרבה רשעים ורוצחים, נטולי רחמנות, אשר בזה מראים את גדל רשעותם, ומעשיהם מגלים את הפנימיות שבהם, אשר שרשם

אינו מזרע ישראל כלל, ובנודאי באיזה שהוא דור נתערבו משפחותיהם עם גויים, רחמנא לצלן, כי אחרת לא היו אכזריים ורוצחים כאלו. לזאת, בני ובנותי היקרים, ראו לעקר מעצמכם את המדה המגנה של רשעות ורציחה, ועשו כל מיני פעולות שבעולם לרחם על הזולת. ובזכות שתרחמו על הזולת, הקדוש-ברוך-הוא ירחם עליכם, כי כף אומרים חכמינו הקדושים (שבת קנא:): כל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים; אשרי מי שזוכה להגיע אל מדת הרחמנות, ומרחם על כל יהודי. וכך אמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי בבא קמא, פרק ח', הלכה ז'): בזמן שאפה רחמן, המקום ירחם עליך; ולהפך, חס ושלום, אם תהיה אכזרי, הקדוש-ברוך-הוא יתאכזר עליך. לזאת, בני ובנותי היקרים, התחילו לילך במדתו יתברך, שהוא כל כלו, כביכול, רחמן, מלא רחמים, כמו שאנו אומרים בכל יום (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו"; ועוד אמרו (ספרי עקב מט): "ללכת בכל דרכיו" (דברים י, יב) — אלו דרכי הקדוש-ברוך-הוא — אל רחום וחנון, מה המקום נקרא רחום וחנון, אף אפה הוי רחום וחנון; אדם צריך לקבל על עצמו לרחם על הזולת, ובזה שילך בדרך רחמנות, יעזרהו הקדוש-ברוך-הוא, ויביא עליו גם-כן רחמנות.

שמחה

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! אֵין עוֹד מְדָה יָפָה יוֹתֵר מִמֵּדַת
הַשְּׂמֵחָה, שְׂאָדָם שְׂמִיחַ תָּמִיד. רַבְּנוּ ז"ל אוֹמֵר (סֵפֶר הַמִּדּוֹת,
אוֹת שְׂמֵחָה, סִימָן א'): כְּשֶׂאָדָם עוֹשֶׂה מְצוּה בְּשְׂמֵחָה, זֶה
סִימָן שֶׁלְבוֹ שָׁלֵם לְאֵלְקָיו; כִּי אֶצְלוֹ יִתְבַּרֵךְ כְּתוֹב
(דְּבָרֵי-הַיָּמִים-א טז, כז): "עַז וְחֻדוֹה בְּמִקוּמוֹ", הֵינּוּ שָׁם
בְּמִקוּמוֹ יִתְבַּרֵךְ יִשְׁנֶה רַק שְׂמֵחָה. לְזֹאת, אִם יְהוּדֵי
מִתְחַזְּקִים וְשְׂמִיחִים, זוֹכֶה לְהֵיּוֹת בְּמִקוּמוֹ יִתְבַּרֵךְ; כִּי אֵין
הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת, אֶלֶּא מִתּוֹךְ שְׂמֵחָה שֶׁל
מְצוּה (שֶׁבֶת ל:). וְלָכֵן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, הַשְּׂתַדְּלוּ בְּכָל
מִינֵי אַפְּנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְהֵיּוֹת בְּשְׂמֵחָה, וְאַף שְׁעוּבָרִים
עֲלֵיכֶם כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צְרוּת וְיִסוּרִים וּמְרִירוֹת וּמְכַאוּבִים,
עִם כָּל זֹאת עִם עֲצָבוֹת אֵין פּוֹעֲלִים דְּבָר, רַק גִּיעָקְרִים
מִהָעוֹלָם הַזֶּה וְהַבָּא גַם יַחַד. הַשְּׂמֵחָה זֶה הַרְפוּאָה,
הַשְּׂמֵחָה זֶה הַגְּאֻלָּה. לָכֵן, מִי שֶׁסוּבַל מְאִיזוֹ מִחֲלָה אוֹ
חָלִי, יִשְׂתַּדְּלֵל לְהֵיּוֹת בְּשְׂמֵחָה. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (עֵין
לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן כד), אֲשֶׁר כָּל הַמְּחִלוֹת גְּדַבְּקוֹת
בְּאָדָם כְּשֶׁהוּא עֲצוּב, בְּדַבְּאוֹן וּבְמְרִירוֹת, וְלִהְפֹּךְ —
כְּשֶׂאָדָם תָּמִיד שְׂמִיחַ, הוּא בְּרִיא וְחֻזֵק. אֲבָל לְהַגִּיעַ
לְמֵדַת הַשְּׂמֵחָה אֵין זֶה קָל כָּלֵל וְעֶקֶר; כִּי שְׂמֵחָה בָּאָה
לְאָדָם יוֹתֵר קָשָׁה מִכָּל הַמְּדַרְגּוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי מְצוֹת

השִׁמְחָה עוֹלָה עַל כָּל הַמְצוּוֹת, כִּי בְּזֶה שְׂאֵדָם שְׂמִיחָה, הוא מְגַלֶּה שֵׁשׁ לוֹ אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, וְזֶהוּ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת שְׂמִיחָה, סִימָן כד): עַל-יְדֵי שְׂמִיחָה שֶׁל מְצוּהָ, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא מְסוּכָךְ עָלָיו; כִּי נִמְצָא בְּתוֹכּוֹ יִתְבָּרָךְ. וְהַשְׂמִיחָה הִיא סִימָן שֶׁהוא זָרַע בְּרֵךְ הַשֵּׁם (שָׁם, סִימָן כב). לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! הַשְׂתַּדְּלוּ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ לְהַגִּיעַ לְשְׂמִיחָה, וְעֲשׂוּ כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׂבַעְוֹלָם לְהִיּוֹת שְׂמִיחִים. שְׂמְעוּ כְּלֵי זְמֵר, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁעַל-יְדֵי זְמֵר תִּבּוֹא לְשְׂמִיחָה וּלְהַתְּלַהֲבוֹת (שָׁם, סִימָן יד); אָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְשִׂמַח אֶת עַצְמוֹ וְאֶת אַחֲרִים, וְאִף שְׂעוּבָרִים עָלָיו יִסּוּרִים, וְחוֹשֵׁב — פִּיֶּצֶד יָכוֹל לְשִׂמַח? אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תַּעֲנִית ח.): כָּל הַשְׂמִיחַ בִּיִּסּוּרִין שְׂבָאִים עָלָיו, מְבִיא יְשׁוּעָה לְעוֹלָם; וְאִין עוֹד יְשׁוּעָה גְדוֹלָה כְּמוֹ שְׂמִיחָה. לְזֹאת, אֲשֶׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְשִׂמַח תָּמִיד, וְאֲשֶׁרֵי וְאֲשֶׁרֵי הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְשִׂמַח יְהוּדִים אַחֲרִים, שְׂאֵז הוּא בֶּן עוֹלָם הֵבֵא (תַּעֲנִית כב). וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תַּנְחוּמָא שְׂמִינֵי ב): אִין הַשְׂמִיחָה מִמְתַּנֶּת לְאָדָם, לֹא כָּל מִי שְׂשִׂמַח הַיּוֹם שְׂמִיחַ לְמָחָר; בְּעֵבוֹר זֶה אָסוּר לְדַחוֹת אֶת הַשְׂמִיחָה מִיּוֹם לְיוֹם, אֲלֹא כָּל יוֹם וְיוֹם יִשְׂתַּדֵּל אָדָם לְהִיּוֹת בְּשְׂמִיחָה, וְאֵל תִּסְתַּכְּלוּ עַל אֶתְמוֹל וּמָחָר, אֲלֹא הַיּוֹם הַיּוֹ בְּשְׂמִיחָה, וְהַשְׂמִיחָה תִּרְחִיב מִחְכָּם, הַשְׂמִיחָה תִּכְנִיס בְּכֶם חֲכָמָה, הַשְׂמִיחָה תִּצְלִיחַ דְּרַכְכֶם, כִּי כָּךְ

אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות שמחה, חלק שני, סימן א'): מי ששמח תמיד, על-ידי-זה מצליח; לזאת, בני ובנותי היקרים, אם רצונכם להצליח בחייכם, ראו למסור נפשכם בעבור מדת השמחה, כי שמחת האדם מגלה לו את הפנימיות שבו, שכל פנימיותו היא רק אלקות, ומשמח אלקים ואנשים. הזהר הקדוש אומר (עין פרשת משפטים קז), שדוד המלך נקרא בדיחא דמלכא, שהיה משמח את הקדוש-ברוך-הוא כביכול, על-ידי שהיה מביח את ישראל; כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה לראות בשמחת בניו, ואף שכל אחד סובל יסורים רבים; רוקים ורוקות, כיצד יכולים להיות בשמחה? הלא כל השרוי בלא אשה, שרוי בלא שמחה (יבמות סב:). אבל אם היו שמחים ועליזים, היתה נתרחבת דעתם, והיו מוצאים זוגם, ולא מושכים מיום ליום, משבוע לשבוע, מחדש לחדש, משנה לשנה, ולא היו בדרגים, אלא תכף-ומיד היו מוצאים זה את זה כמגנט. כי השמחה מביאה לאדם שדוכים טובים. לזאת, בני ובנותי היקרים, אם טרם מצאתם זוגכם, ראו לעבד על מדת השמחה, ותזכו להתחתן כמה שיותר מהר. כמו-כן על-ידי שמחה יש לאדם שלום-בית. כי מדוע נעדר השלום מביתו? מחמת שתמיד שרוי בעצבות, בדכאון, במרירות. אבל כשאדם תמיד שמח, השלום שורה אצלו תדיר, כי כל המחלוקות והמריבות

באות מתמת עצבות האדם, אשר אז מחו מצמצם, ומקפיד על כל דבר קטן, לא-כן אם אדם שמח תמיד. ואומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי מועד קטן, פרק ב', הלכה ד'): שמחה לאדם בשעה שהוא דר בתוך שלו; עליו לשמח שזכה להתחתן והקים בית, ויש לו אשה וילדים, על-כן מה ולמה להתרגז עליהם! הנה שמח שקבלת מתנות כאילו. שמחה מביאה פרנסה, שמחה מביאה ישועה. על-כן, בני ובנותי היקרים, ראו להתחזק להיות בשמחה, ותשמחו זה את זה, ועל-ידי-זה תראו ישועות גדולות שהקדוש-ברוך-הוא יביא עליכם.

תמימות

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, כי אין עוד מדה טובה ויפה יותר ממדת התמימות, שאדם הוא תמים, וכמו שכתוב: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג), אומר רש"י (מהספרי יח, סו): התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו; אסור לו לאדם לחקור מה הנה, מה יהיה, עליו להיות איש תם וירא אלקים, שאינו רוצה מאומה רק

את הקדוש-ברוך-הוא. לזאת, מדת התמימות היא המדה העליונה ביותר. ומי זכה לתמימות במשך כל הדורות? מי הצטיין בה ביותר? אחינו בני ישראל הספרדים, אשר תמימותם היא להפליא. לכן גדולי המקבלים היו ספרדים, כי אי אפשר להשיג רוחניות אלקות, רק על-ידי מדת התמימות, ברגע שאדם חכם בעיני עצמו, הוא מסלק אותו יתברך ממנו, ומגרש את השכינה. אבל כשאדם תמים, לא אכפת לו כלום, אצלו שורה הקבלה, אצלו נמצאת השכינה. לזאת רב המקבלים היו מעדות המזרח, כי אצלם נטבעה מדת התמימות יותר מכלם. כמו-כן מהספרדים ומהתמימים היו הרבה חכמי התורה, כי התורה עומדת רק במקום של תמימות, היכן שיש חכמות, הן עוקרות את האדם מהעולם הזה והעולם הבא. כי אי אפשר להגיע לשום קדשה אלא על-ידי שקונים לעצמם את מדת התמימות. לזאת, בני ובנותי היקרים, ראו לקנות לעצמכם את המדה היקרה של תמימות, והיו תמימים. אבל גם בפרוש אמר רבנו ז"ל (שיחות הר"ן, סימן נא): גם בתמימות אסור להיות שוטה. מחד גיסא, מדת התמימות יקרה עד מאד באין ערך כלל, שצריך להסתכל תמיד עליו יתברך, בבחינת: "תמים תהיה עם ה' אלקיך". אף מאידך גיסא, צריכים להשמר מכל מיני צבועים ורמאים, ואסור להיות פתי מאמין לכל דבר. אסור

להאמין בכל שטות והבל, לא כל אחד המלביש עצמו
 בלבוש חכם — הוא באמת חכם, אדרבה כל הצבועים
 והרמאים, הם לוכדים את ה'עמך', על-ידי כל מיני
 לבושים ומלבושים שונים, ונותנים קמיעות ותקונים
 הבלי הבלים. ובדבר זה צריכים להשמר מאד. ורואים
 פיוס במציאות, שבאים כל מיני שרלטנים, ומלבישים
 עצמם בכל מיני לבושים ונותנים תקונים, ומבקשים
 כסף רב מבני-אדם, אשר אין זו דרך התורה כלל, אלא
 שקר; כי צדיק וחסד אמתי אף פעם לא בקש כסף
 בעבור תקון. וזהו מה שאומר רבנו ז"ל: גם בתמימות
 אסור להיות שוטה; אף שמדת התמימות היא היקרה
 ביותר, ואי אפשר להכנס לשום קדשה בלי מדת
 התמימות, אי אפשר לשבר שום מדה רעה ולהגיע
 למדה טובה ללא תמימות, אבל גם בתמימות אסור
 להיות שוטה. ועל האדם לזכור היטב, שהתכלית היא
 רק להתקרב אל הקדוש-ברוך-הוא, עקר התכלית לשוב
 בתשובה ולקיים את מצוותיו יתברך בשמחה, התכלית
 היא רק להזכיר לעצמו שיבוא היום שיצטרך לעזב את
 זה העולם, אין חיים לנצח, אם ברצונו או שלא ברצונו,
 צריך לצאת מזה העולם. על-כן הבה נכין עצמנו עם
 צדה לדרך. ותשמרו מאד, בני ובנותי היקרים, שלא
 יטעה אתכם שום צבוע ורמאי, המתחזה לרב או
 למנהיג או נותן תקונים וכדומה כל מיני שטיות

וּדְמִיוֹנוֹת; וּבְרַגַע שְׁאֶחָד מִבְּקֵשׁ מִכֶּם כִּסֵּף בְּעִבּוֹר תְּקוּן,
 דַּעוּ כִּי הוּא רַמְאֵי וְצָבוּעַ, וְתִבְרַחוּ מִמֶּנּוּ; אֲשֶׁרִי הָאָדָם
 הַקּוֹנֶה לְעֵצְמוֹ מִדַּת הַתְּמִימוֹת, אֲשֶׁר הִיא הַשְּׁלֵמוֹת
 הָאֱמִתִּית, וַיַּעֲזְרֵנוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁנוֹזֶכֶה בְּאֵמֶת
 לְקִנּוֹת מִדָּה יִקְרָה זֶה שֶׁל תְּמִימוֹת וּפְשִׁיטוֹת, לְהִיּוֹת
 יְהוּדֵי פֶשׁוּט כְּאֲבוֹתֵינוּ וְאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ
 הַחֲכָמִים וְהַצְּדִיקִים בְּכָל הַדּוֹרוֹת, אֲשֶׁרֵינוּ וְאֲשֶׁרִי
 חֲלֻקְנוּ!

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

הספר הקדוש הזה נדפס
 לעילוי נשמת
 הגאון הצדיק
 רבי מנחם זאב זי"ע
 בן הגאון הקדוש
 רבי אלכסנדר זי שא הי"ד
 נפטר די בתשרי ה'תשס"ג
 ת.ג.צ.ב.ה.